

На основу члана 114. Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020 и 92/2023) вршећи овлашћења прописана чланом 104. цитираног закона, Комисија за хартије од вредности на 73. седници X сазива од 22.01.2024. године доноси

С М Е Р Н И Ц Е

за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма и примену Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности

I УВОДНИ ДЕО

Комисија за хартије од вредности (у даљем тексту: Комисија), сходно одредбама члана 104. став 1. тачка 3) Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020 и 92/2023 у даљем тексту: Закон), врши надзор над применом Закона од стране обвезника.

У складу са чланом 4. став 1. тач. 1), 3), 7), 9), 17) и 18) обвезници, у смислу Закона су банке, друштва за управљање инвестиционим фондовима, брокерско-дилерска друштва, друштва за ревизију и самостални ревизори и пружаоци услуга повезаних с дигиталном имовином и Централни регистра депо и клиринг хартија од вредности (у даљем тексту ЦРХОВ) .

Чланом 110. став 1. Закона, између осталог, прописано је да Комисија врши надзор над применом Закона од стране обвезника из члана 4. став 1. тачка 1), када се ради о кастоди (пословима депозитара) и пословима овлашћене банке, и члана 4. став 1. тач. 3) и 7) овог закона, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала, законом којим се уређује преузимање акционарских друштава и законом којим се регулише пословање инвестиционих фондова, члана 4. став 1. тачка 9) овог закона, у складу са законом којим се уређује делатност ревизора, члана 4. став 1. тачка 17) овог закона који пружа услуге повезане с дигиталним токенима, у складу са законом којим се уређује дигитална имовина, као и обвезника ЦРХОВ из члана 4. став 1. тачка 18) овог закона, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала.

ЦРХОВ као обвезник Закона одговоран је за доследну примену одредаба овог закона и других прописа који регулишу питања спречавања прања новца и финансирања тероризма. Управа ЦРХОВ у складу са утврђеним овлашћењима одговорна је за управљање ризиком и спровођења мера против прања новца и финансирања тероризма. Цео систем мора да функционише као јединствена целина у смислу обезбеђивања добре координације од најнижег ка највишем нивоу, ради ефикасног спровођења мера за спречавање прања новца и финансирање тероризма. Интерним актима ЦРХОВ прописује јасне границе одговорности и обавеза појединих нивоа одлучивања.

ЦРХОВ је одговоран за вођење евиденције и регистрацију емитованих хартија од вредности на финансијском тржишту. Његова главна улога је да обезбеди транспарентност и интегритет тржишта хартија од вредности.

ЦРХОВ између осталог води регистар финансијских инструмената, отвара и води рачуне финансијских инструмената, води регистар заложног права на финансијским инструментима, води и чува електронске евиденције о финансијским инструментима, води обрачунских новчаних рачуна чланова Централног регистра, врши; упис, испис и све промене на финансијским инструментима, организује и управља системом за салдирање, врши послове клиринга и салдирања на основу закључених трансакција са финансијским инструментима и утврђивање стања обавеза и потраживања чланова Централног регистра и њихових клијената, врши пренос финансијских инструмената и права из финансијских инструмената и др. Због тога ЦРХОВ има важну улогу у борби против прања новца.

Прање новца је илегална активност која се односи на процес прикривања порекла новца добијеног криминалним активностима. Ова активност укључује пребацивање новца стеченог криминалним делатностима у легалне финансијске токове како би се прикрило његово порекло.

Бавећи се својом делатношћу ЦРХОВ, прима информације о трансакцијама хартија од вредности и води евиденцију о власницима и променама власништва. Ове информације могу бити од велике користи у идентификацији сумњивих активности и откривању потенцијалног прања новца.

Важно је да ЦРХОВ сарађује са другим институцијама као што су: Народна банка Србије, Управа за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) и други државни органи, како би се ефикасно борио против прања новца и одржавао интегритет финансијског тржишта.

II ЦИЉ СМЕРНИЦА

Комисија је овлашћена одредбом члана 114. Закона да самостално донесе смернице за примену одредаба Закона. Смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма и примену Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике у надлежности Комисије за хартије од вредности Комисија је усвојила 12.5.2022. године, и оне не обухватају ЦРХОВ. Ове смернице су намењене јединственој примени одредаба Закона код следећих обвезника: друштава за управљање инвестиционим фондовима, , брокерско-дилерских друштава, овлашћених банака (које су организациона јединица кредитне институције у чије редовне активности или пословање спада пружање једне или више инвестиционих услуга трећим лицима, односно професионално обављање једне или више инвестиционих активности у вези са једним или више финансијских инструмената, у складу са законом којим је регулисано тржиште капитала), кастоди банака односно депозитара - кредитна институција (које пружају услуге депозитара дефинисане законима који уређују инвестиционе фондове у Републици Србији, односно води рачун инвестиционог фонда, обавља контролне послове, послове праћења тока новца фонда и послове чувања имовине фонда)

идруштава за ревизију и самосталних ревизора, пружаоци услуга повезаних са дигиталним токенима.

Како је извршена измена Закона 2023. године и ЦРХОВ укључен у обвезнике у надлежности Комисије, јавила се потреба да Комисија сачини посебне смернице за поступање овог обвезника имајући у виду значај и специфичности његовог пословања.

Циљ ових Смерница је да помогну ЦРХОВ да боље утврди ризике и адекватно одговори на исте спровођењем делотворних активности. Основни задатак ЦРХОВ као обвезника јесте да прибави прописане податке у вези са познавањем и праћењем пословања својих странака, да процени да ли се одређени модели понашања могу довести у везу са кривичним делом и у којој мери, те да у складу са Законом предузме све потребне мере и пријави сумњиве активности, док Управа и истражни органи даље воде потребне поступке у датом случају, да би утврдили да ли постоји неко кривично дело или не.

Смернице садрже и примере који могу бити од користи за препознавање ризика од стране обвезника, спровођење појединих радњи и мера познавања и праћења странке као и других обавеза које ЦРХОВ као обвезник има по Закону.

Више информација у вези процене ризика од прања новца и финансирања тероризма и о практичним искуствима, налази се на интернет страницама релевантних домаћих и међународних институција:

Комисија за хартије од вредности, www.sec.gov.rs

Министарство финансија РС, www.mfin.gov.rs

Народна банка Србије, www.nbs.rs

Агенција за привредне регистре, www.apr.gov.rs

Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, www.crhov.rs

Удружење банака Србије, www.ubs-asb.com

Управа за спречавање прања новца www.apml.gov.rs

ФАТФ www.fatf-gafi.org

Манивал www.coe.int/moneyval

III ПРАЊЕ НОВЦА, ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗМА, СУМЊИВА ТРАНСАКЦИЈА, НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

Прање новца је, у складу са Законом, конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела. Такође то је прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, места налажења, кретања, располагања, власништва или права у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела, као и стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела. Ове активности представљају прање новца чак и ако су спроведене у иностранству.

Приходи од криминалне активности кроз различите механизме улазе у економски систем и на крају процеса се појављује као наизглед легитиман. У овом процесу, који може бити различитог степена сложености, могу бити злоупотребљени привредни субјекти из различитих области привредног живота, па и они који припадају финансијском систему.

Сектор хартија од вредности је једна од кључних индустрија преко које физичка и правна лица могу приступити финансијском систему, па тако пружа могућност лицима која обављају нелегалне активности да злоупотребе финансијски систем.

На светском тржишту нови производи и услуге се стално развијају, као реакција на потражњу инвеститора, тржишне услове и напредак технологије. На глобалном нивоу понуда производа је огромна, а многи су сложени услед чега је њихово прање отежано, посебно с тога што се многе трансакције обављају електронски и преко међународних граница.

Карактеристике ове индустрије, укључујући њену брзину у извршавању трансакција, њен глобални домет и прилагодљивост, чине је привлачном за оне који би је злоупотребили у незаконите сврхе, укључујући прање новца и финансирање тероризма. Између осталог и тај глобални карактер чини сектор хартија од вредности јединственим међу индустријама по томе што се може користити и за прање незаконитих средстава добијених на другим местима као и за генерисање незаконитих средстава унутар саме индустрије путем лажних активности.

Било да је тржиште капитала мало или веома развијено, као и у другим областима прање новца на овом тржишту има три фазе које понекад мењају редослед, прожимају се или преклапају.

Пласман је део процеса када се „прљави новац“ уноси у финансијски систем. Ово се често ради тако што се велике количине готовине разбију на мање упадљиве суме за депоновање директно на банковни рачун које се прикупљају и депонују на рачуне на другим локацијама или наизглед неповезаним лицима.

Такође ова фаза се може одвијати кроз: додавање готовине од кривичног дела легитимном приходу друштва; лажно фактурисање; такозвани „smurfing“ - где се мале количине новца испод прага за пријаву по Закону убацују на банковне рачуне а онда користе за плаћање трошкова, трговање...; скривањем идентитета стварних власника преко офшор компанија и слично.

Фаза раслојавања настаје када лице које пере новац премешта новац кроз низ трансакција са циљем да отежа проналажење оригиналног извора.

Средства се могу „провући“ кроз трансакције на тржишту, холдинг компаније или једноставно пребацивањем преко низа рачуна у банкама широм света, са очекивањем да су рачуни у јурисдикцијама које не сарађују у истрагама прања новца. У неким случајевима, у овој фази појављују се трансфери новца у циљу плаћања робе или услуге или као зајам другој компанији.

Фаза интеграције прања новца је последњи корак у процесу прања новца. То је тренутак када се незаконито стечена средства укључују у легитимни финансијски систем. Да би се користила средства за куповину добара и услуга без привлачења пажње органа надлежних за спровођење закона или пореских органа, средства могу бити уложена у некретнине, луксузну имовину, хартије од вредности или пословне подухвате.

Уобичајене тактике интеграције су лажни запослени, којима се новац плаћа а затим преузима у готовини, позајмице директорима или запосленима који никада неће бити враћене чак и исплату дивиденди акционарима компанија које контролишу лица која перу новац.

Финансирањем тероризма, у смислу Закона, сматра се обезбеђивање или прикупљање имовине или покушај њеног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи или са знањем да може бити коришћена, у целости или делимично за извршење терористичког акта, од стране терориста или од стране терористичких организација.

Под финансирањем тероризма сматра се и подстрекавање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта.

Било да су део великих терористичких организација које контролишу територију, или чланови малих терористичких ћелија, терористима је потребан новац. Њихова средства могу потицати из легитимних извора или из криминалних активности (пљачка, изнуда, искоришћавање непрофитних организација, киднаповање ради откупа, шверц и слично). Терористима је потребан новац за оружје, путовања, смештај и планирање, обуку и извођење терористичких напада. Недостатак средстава ограничава њихову способност да припреме/изведу нападе и да се развију као организација. Ометање и спречавање финансијских токова и трансакција повезаних са тероризмом је, стога, један од најефикаснијих начина борбе против тероризма.

Терористи стално прилагођавају начин на који прикупљају средства и где их премештају, како би заобишли спроведене мере заштите. Фактори који олакшавају финансирање тероризма укључују релативну лакоћу са којом се може приступити механизмима електронског плаћања, широку употребу нових технологија или производа (нпр. плаћања на друштвеним мрежама), анонимност приликом вршења финансијских трансфера, као и приступ широком спектру и броју потенцијалних спонзора или симпатизера.

Дакле, средства за финансирање тероризма могу доћи из легалних извора као што су законити послови, верске или културне организације, али могу доћи и из илегалних извора као што су трговина дрогом, киднаповање и корупција.

Постоје четири фазе финансирања тероризма.

Прва фаза, фаза прикупљања, односи се на прикупљање средстава намењених терористи или терористичкој организацији. Средства могу потицати из различитих

извора, а типични извори финансијске подршке за финансирање тероризма укључују директне донације појединаца и организација, коришћење добротворних и непрофитних организација, али и криминална активност.

Друга фаза је фаза чувања. Чување средстава може се остварити преко банковних рачуна, припејд картица и робе високе вредности. Ово последње укључује робу попут нафте, уметничких дела и антиквитета, пољопривредних производа, племенитих метала, хартија од вредности, па чак и половних возила. Терористичке организације чувају средства у облику криптовалута и држе их у готовини. Средства чувају док не одреде и планирају њихово коришћење.

Трећа фаза је премештање средстава. Када терористичка група има онолико средстава колико је потребно и оперативне потребе, они пребацују средства велике вредности на појединце како би се искористила за терористичко деловање. Средства се обично пребацују кроз банкарски и финансијски сектор, пружаоце платних услуга, хавала систем (hawala system - алтернативни начин преноса новца) и сл. Могуће је да новац буде пренет у облику готовине, злата или других вредности, као и кроз премештање из једног у други новчаник у криптовалутама.

Последња фаза финансирања тероризма је коришћење средстава за куповину оружја, плаћање бораца, финансирање обука, пружање уточишта и слично.

Постоји безброј примера за шта терористи могу да користе своја средства. Још неки примери коришћења средстава у тероризму укључују њихово коришћење за терористичку организацију да плати оружје, материјал, опрему, режијске трошкове, медије, размену порука, обуку и плате.

Сумњива трансакција је она која је од стране обвезника или надлежног тела означена као таква, јер постоје оправдани разлози за сумњу да је повезана са прањем новца или финансирањем тероризма.

Без обзира да ли је извршена у готовини или не, сумњива трансакција је она која код лица које поступа у доброј вери изазива оправдану сумњу да може укључивати приход од криминала, или она која делује у датим околностима необично или неоправдано сложено или наизглед нема економско образложење или сврху, или она трансакција која изазива оправдану сумњу да може укључивати финансирање активности које се односе на тероризам.

Контекст у коме се трансакција дешава је веома значајан фактор у процени сумње.

Сумњива трансакција може укључивати неколико фактора који сами по себи могу изгледати безначајни, али сагледани заједно изазивају сумњу да је трансакција повезана са извршењем кривичног дела прања новца, кривичног дела финансирања тероризма или оба.

ЦРХОВ би требало да процени трансакције у контексту онога што се чини прикладним и што је у оквиру нормалне праксе на тржишту, а на основу података које има о странци. Требало би размотрити све околности везане за трансакцију. Процена сумње треба да се заснива на разумној процени релевантних фактора, укључујући познавање пословања странке, уобичајене праксе, финансијске историје странке, претходног поступања странке и слично.

У националној процени ризика утврђују се претње по систем и његове слабости (рањивости) на основу чега се извлаче закључци у погледу ризика са којима се држава суочава на националном нивоу и на нивоу појединих сектора. Редовно сагледавање ризика представља и међународни стандард, а обавеза спровођења националне процене ризика предвиђена је и Законом.

У складу са међународним стандардима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма од држава се захтева да идентификују, процене и разумеју ризике од прања новца и финансирања тероризма којима су изложене. Потребно је такође да се одреди орган или механизам којим ће вршити координацију активности на процени ризика, као и да одреде ресурси за делотворно ублажавање ризика. На основу такве процене, државе треба да примене приступ заснован на процени ризика како би обезбедиле да су мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма сразмерне идентификованим ризицима.

Република Србија се са наведеним стандардима ускладила када је Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2009. године уведен приступ заснован на анализи ризика од прања новца и финансирања тероризма који обвезници спроводе за сваког клијента, пословни однос, услуге које пружа у оквиру своје делатности односно трансакције. Касније је Законом о спречавању прања новца из 2017. године уведена обавеза да се спроводи и анализа ризика у односу на целокупно пословање обвезника. Овим законом такође уведене су одредбе о спровођењу националне процене ризика

Ако се ризици од прања новца и финансирања тероризма не препознају у довољној мери, држава ће теже одговорити на претње и рањивости са којима се суочава. Уколико се рањивости не идентификују благовремено и не отклоне, опасност од реализације претње постаје виша и држава, као и поједини сектори излажу се већем ризику да буду злоупотребљени за прање новца или финансирање тероризма. Тиме се угрожава и статус државе у међународним организацијама које врше евалуацију мера и радњи које држава предузима.

Државе прикупљају податке и на основу њих сачињавају националну процену ризика. У њој се утврђују претње по систем и његове рањивости на основу чега се извлаче закључци у погледу ризика са којима се држава суочава на националном нивоу и на нивоу појединих сектора. Налази националне процене ризика се узимају у обзир приликом израде националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма, а сви учесници у систему су дужни да своје ресурсе опредељују сходно налазима националне процене ризика. Ради ублажавања уочених ризика, сачињава се акциони план који је неизоставни део активности националне процене ризика. Реализацију акционог плана прати Координационо тело.

Резултати националне процене ризика пружају неопходне информације обвезницима и служе им као полазна, али и обавезна основа у проценама ризика које ће обвезник сам спровести. Обвезници морају да схвате и примене процењене ризике на нивоу државе.

Прилог ових Смерница је извод из актуелне Националне процене ризика коју је израдила Република Србија.

IV ОБАВЕЗЕ ЦРХОВ КАО ОБВЕЗНИКА ЗАКОНА

ЦРХОВ је дужан да при обављању своје делатности, поступа у складу са одредбама закона који регулишу област спречавања прања новца и финансирања тероризма и подзаконских аката донети на основу њих.

Ради тога, ЦРХОВ је дужан да сачини и примењује одговарајуће унутрашње акте којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма обухватити све потребне радње и мере дефинисане Законом. Ови акти морају бити сразмерни природи и величини обвезника и одобрени од стране највишег руководства.

Посебно је важно да сви запослени буду упознати са прописаним радњама и мерама, да сагласно истим поступају, те да их користе приликом обављања послова.

Интерним актима ЦРХОВ уређује између осталог:

- процес израде анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- поступке за откривање сумњивих трансакција и/или странака, као и начин поступања запослених у тим случајевима;
- утврђивање категорије ризика странке, услуга, производа и трансакција према факторима ризика у односу на ризик од прања новца и финансирања тероризма;
- поступак спровођења радњи и мера познавања и праћења странке;
- поступак одређивања овлашћеног лица и његовог заменика, као и обезбеђивања услова за њихов рад у складу са Законом;
- поступак утврђивања и провере интегритета запослених;
- поступак редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона;
- поступак спровођења редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених;
- вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
- обавезу састављања и примене листе индикатора и друго.

1. Анализа ризика

Први корак који ЦРХОВ мора предузети у примени Закона је израда анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом, подзаконским актима, смерницама Комисије и проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу.

ЦРХОВ је дужан да ову анализу редовно ажурира.

Анализом ризика одређује се праг изложености (процена ризика) одређене странке, пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности или трансакције ризику за прање новца или финансирање тероризма, као и процена ризика пословања самог обвезника.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности пословања.

Анализа ризика садржи:

1. анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника;
2. анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције.

Анализа ризика у ЦРХОВ као целине, има за циљ да омогући боље разумевање укупне рањивости на ризике од прања новца и финансирања тероризма те представља основу за приступ ЦРХОВ заснован на ризику. Анализа ризика мора бити одборена од највишег руководства а релевантни организациони делови у ЦРХОВ треба да дају пуну подршку и активно сарађују у процени ризика.

Приликом припреме овог акта користе се квалитативне и квантитативне анализе како би се ЦРХОВ добро проценио и разумео своју изложеност ризицима од прања новца и финансирања тероризма.

Квантитативна анализа изложености ЦРХОВ ризицима треба да укључи процену података о његовим активностима коришћењем широког спектра фактора ризика.

ЦРХОВ узима у обзир све своје постојеће услуге односно активности које спроводи, врсту и ризике утврђене за појединачне странке, специфичности пословних процеса и сл. као део своје процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Приликом процене укупних ризика, ЦРХОВ треба да донесе одлуку о пондерима ризика које треба дати појединачном фактору или комбинацији фактора.

ЦРХОВ је такође у обавези да изврши анализу ризика појединачне странке а на основу спроведених радњи и мера познавања и праћења странке.

На основу те анализе ЦРХОВ сврстава странку у једну од категорија ризика. Сврставање странке, пословног односа, услуге или трансакције у једну од категорија ризичности, ће даље одредити које радње обвезник мора обавити у складу са Законом (опште, поједностављене или појачане).

Категорије ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма (и примењује најмање поједностављене радње и мере);
- 2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма (и примењује најмање опште радње и мере);
- 3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма (и примењује појачане радње и мере).

ЦРХОВ интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере за те категорије ризика.

Смисао ефикасног и квалитетног процеса израде и касније ажурирања процене ризика јесте да се најпре одреде делови система који могу имати информације од суштинског значаја у самом обвезнику, за израду процене ризика и који могу да препознају одређене рањивости система и да допринесу умањењу претњи.

Приликом израде процене ризика, обвезник не сме да занемари ни тзв. екстерне изворе информација.

(На пример, резултати националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма, одређена истраживања надзорног органа, информације из контроле, одређена обавештења, измене законских прописа, индиректно могу имати утицај на

спровођење прописа из области спречавања прања новца и финансирања тероризма, затим информације тужилаштва, подигнуте оптужнице, модели понашања препознати у оптужницама подигнутим за прање новца, који обвезници су били изложени деловању криминалних група и покушајима да се нелегалан новац прикаже као легалан, подаци Управе за спречавање прања новца - број сумњивих трансакција – образложења за пријаву сумњивих трансакција, одређене стратешке анализе, типологије, информације које се могу пронаћи у годишњим извештајима и слично. Веома значајан извор информација су и повратне информације које обвезници добијају о пријављеним сумњивим трансакцијама. Такође, поред информација која се могу добити у домаћим оквирима, веома су значајна и међународна истраживања, Савета Европе, OEBS, FATF и друго).

2. Процена ризика

Када говоримо о ризику неопходно је сагледати три фактора: претње, рањивости и последице.

Ризик је функција вероватноће појаве и утицаја ризичних догађаја. Вероватноћа догађања представља комбинацију претњи и рањивости, односно, ризични догађаји се дешавају онда када претња искористи рањивост.

Вероватноћа појаве догађаја (претња и рањивост)	*	Дејство (губитак, штета) који се догоди с појавом ризика	=	Ниво ризика
--	----------	---	----------	--------------------

Ниво ризика се може снизити тако што ће се умањити претње и рањивости, односно њихов утицај.

Сам обвезник мора да уочи сваки сегмент свог пословања у коме се претња од прања новца и финансирања тероризма може појавити, односно мора да процени своју рањивост у односу на ту претњу да би се утврдила изложеност обвезника ризику.

Након што се идентификују ризици, треба адекватно проценити изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, што ће омогућити обвезнику да процени вероватноћу негативног утицаја који би могао проистећи из тог ризика, као и потенцијално дејство тог ризика на реализацију циљева пословања.

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма полази од претпоставке да различити производи и услуге које обвезници нуде у склопу свог пословања, или различите трансакције које они обављају, нису подједнако рањиви на злоупотребу од стране лица која перу новац. Она се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику. То омогућава обвезницима да се већу пажњу усмере на оне странке, производе, услуге, трансакције и канале пословања који представљају највећи потенцијални ризик.

Ризике од прања новца и финансирања тероризма с којима се обвезник може суочити треба анализирати као комбинацију вероватноће да до те појаве дође и утицаја

трошкова или штете који би у датој ситуацији могли настати. Тај утицај може се састојати од финансијског губитка по пословање услед извршења кривичног дела или од новчаних казни које надлежни органи у датој ситуацији изрекну. Ту се такође може радити о штети нанетој угледу пословања или целом сектору.

ЦРХОВ, иако није био обухваћен приликом последње националне процене ризика, мора уважити закључке до којих се дошло у Националној процени ризика, нарочито оне које се односе на тржиште капитала али и на банкарски сектор, те сагледати како окружење и ризичне активности утичу на његово пословање (*на пример, ако је у Националној процени ризика, за институције тржишта капитала одређен низак ризик, а све укупно за целу земљу средњи ризик од прања новца и финансирања тероризма, обвезник ће анализирати факторе који су утицали на резултате националне процене ризика и узети их у обзир приликом анализе ризика свога пословања и анализе ризика својих странака*).

Поступак процене ризика може се поделити на читав низ активности, али основне фазе тог процеса су:

- 1) идентификација – препознавање ризика,
- 2) разумевање ризика - анализа,
- 3) евалуација и управљање ризицима.

1) Идентификација – препознавање ризика

Препознавање категорија ризика – ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге, јесте први корак за анализу ризика како обвезника, тако и ризика странке, уз напомену да врсте ризика могу да се разликују у зависности од специфичности пословања обвезника и да сваки обвезник узима у обзир врсте ризика у зависности од свог делокруга рада.

Географски ризик

Под географским ризиком подразумева се процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од подручја на коме се налази територија државе порекла странке, државе порекла већинског оснивача, односно стварног власника странке или лица које на други начин врши контролни утицај над управљањем пословима странке и над вођењем тих послова, као и државе порекла лица које са странком обавља трансакције.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе, или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су од стране кредибилних институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Овде се посебно указује на процес - ICRG FATF (Радна група за праћење међународне сарадње). После сваког одржаног састанка FATF објављује списак држава које по мишљењу Радне групе не

поседују одговарајући систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма;

3) државе које су од стране кредибилних институција (FATF, УН и др) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;

4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

5) оф-шор правна лица, у складу са Законом.

(На пример, процена и оцена ризика зависи и од локације обвезника, односно његових организационих јединица, што значи да ће бити различита код обвезника лоцираних у градовима или мањим местима. Странке из региона могу бити мање ризичне од странака ван региона, односно из држава с којима немамо никакве пословне односе. Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе и трансакције које се врше на оф-шор дестинацијама).

На потенцијални ризик могу указивати следеће околности:

- Странка или правно лице у власничкој структури странке долази из земље која, на основу података релевантних међународних организација и Управе за спречавање прања новца, не примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма или се трговање обавља на берзама из тих земаља;
- Странка или правно лице у власничкој структури странке је оф-шор правно лице;
- Трговање хартијама од вредности од стране правних лица са оф-шор дестинација која користе услуге депозитара у пословима вођења власничких рачуна и салдирања трансакција;

Ризик странке

Обвезник самостално утврђује приступ заснован на процени ризика странке, на основу опште прихваћених принципа и сопственог искуства. Ризик странке подразумева процену да ли је странка, са којом обвезник сарађује, повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

На већи ризик могу указати следеће активности које обављају странке:

- Потенцијална странка се приликом успостављања пословног односа Централном регистру обраћа искључиво преко пуномоћника;
- Странка има лошу репутацију, познате су њене незаконите активности из прошлости или се њена прошлост не може проверити;
- Странка обавља делатност која је у складу са Националном проценом ризика означена као високоризична;
- Странка чија је структура таква да је тешко утврдити стварног власника или лице које има контролни удео (странка који користи трећа лица, фондације, трастови или слична лица страног права, затим добротворне и непрофитне невладине организације);
- Странка обавља делатност за коју је карактеристичан велики обрт или уплате готовине;

- Странка се неуобичајено много интересује за систем организације и контроле и надзора пословања у Централном регистру;
- Странка исказује неуобичајен захтев за заштитом приватности, посебно у вези са подацима који се односе на имовину или пословање и жели да увери Централни регистар да није потребно да попуни или приложи неки од потребних докумената или Централни регистар има сумњу да је достављена документација тачна или потпуна;
- Странка невољно пружа информације на основу којих се врши дубинска анализа странке и стварног власника странке;
- Странка учестало мења информације за дубинску анализу;
- Странка или стварни власник странке је функционер;

(Уколико обвезник има странке које имају комплексне власничке структуре, али је њихов број занемарљиво мали и немају значајно пословање, иако би сама странка била процењена као високоризична због комплексне власничке структуре, утицај на пословање обвезника је занемарљиво мали и са аспекта обвезника ризик би могао да буде процењен као низак).

Ако је странка правно лице са сложенем власничком структуром, обвезник је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, да о томе сачини службену белешку, коју ће чувати у складу са Законом.

Поред наведеног, приликом идентификовања и утврђивања нивоа ризика странке, обвезник је дужан да у свему поступа у складу са одредбама Закона о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Службени гласник РС“, број 29/2015, 113/2017 и 41/2018) и користи доступне базе података за утврђивање означених лица. <http://www.unsearch.apml.gov.rs/>

Ризик трансакције

Свеобухватна процена ризика од прања новца и финансирања тероризма такође мора да узме у обзир потенцијалне ризике који проистичу из трансакција.

Повећан ризик трансакције постоји код следећих трансакција:

- Странка улаже у ликвидне хартије од вредности са високим приносима а не показује интерес за резултате или их изненада и без разлога продаје, односно хитно продаје убрзо по куповини, где то не би донело економску корист за странку;
- Странка врши трансакције и прекњижавања између својих власничких рачуна хартија од вредности код различитих инвестиционих друштава или збирних, односно кастоди рачуна без основаног разлога;
- Странка често купује или продаје хартије од вредности у износима које су незнатно испод износа од 15.000 ЕУР;
- Странка не може или не жели да се изјасни о пореклу имовине из које се врши куповина хартија од вредности;

- Странка која раније није била активна, изненада обавља трансакције на тржишту капитала у великом обиму и вредности;
- Странка је новоосновано домаће или страно правно лице чији је оснивачки капитал мали, а улаже значајне суме новца у трговање хартијама од вредности;
- Странка је корпоративни агент издаваоца, а дилерски тргује хартијама од вредности тог издаваоца или посредује у купопродајним трансакцијама хартијама од вредности тог издаваоца;
- Странка обавља трансакцију која је неуобичајено висока у односу на уобичајене трансакције странке и њене финансијске могућности;
- Странка се распитује о томе колико брзо би могла да ликвидира рачун не објашњавајући зашто то намерава или дајући сумњива објашњења;
- Најављене (унапред уговорене) трансакције акцијама на регулисаном тржишту или изван регулисаног тржишта (ОТЦ), а нарочито када се као учесници у трансакцији појављују непознате или новоосноване компаније, повезана лица или оф-шор компаније;
- Куповина хартија од вредности која се обавља средствима уплаћеним на више рачуна у различитим банкама, а нарочито ако су депонована средства у износу нешто испод износа за пријављивање;
- Трговање акцијама које су предмет уговорне залоге ради намирења повериоца;
- ФОП трансакције (free of payment) – трансакције прекњижавања власништва хартија од вредности које врше инвестициона друштва у име својих странака код Централног регистра, а посебно ФОП трансакције између трећих лица и ФОП трансакције које немају уобичајен разлог;
- Странка врши пријем (RF-Receive free) хартија од вредности на свој рачун у неуобичајено великом обиму, при чему Централни регистар није у могућности да поуздано утврди да ли реализацијом налога долази до промене власништва над хартијама од вредности (нпр. када се хартије од вредности преносе са збирног на власнички рачун);
- Странка врши пренос (DF-Delivery free) хартија од вредности на други рачун у неуобичајено великом обиму, при чему Централни регистар није у могућности да поуздано утврди да ли реализацијом налога долази до промене власништва над хартијама од вредности (нпр. када се хартије од вредности преносе са власничког на збирни рачун);
- Странка учестало посредује у прекњижавању акција у виду поклона, у већем обиму (поклони лицима која нису у сродству, поклони од стране радника у корист руководства правног лица), прекњижавању акција које као правни основ има судска или вансудска поравнања између лица у већим износима, прекњижавању између лица у конзорцијуму, унос акција ради оснивања правних лица, као и уговори о спајању уз припајање;
- Странка покушава да створи слику стварне трговине хартијама од вредности а врши фиктивну или симуловану трговину тим хартијама од вредности (странка учествује у унапред договореном или неконкурентском трговању хартијама од вредности);

- Трговање хартијама од вредности које су биле неликвидне дужи временски период се врши изненада, преко два или више рачуна код једног или више инвестиционих друштава;
- Странка учестало стиче хартије од вредности теретним правним послом а отуђује их бестеретним правним послом;
- Измирење обавеза из дужничких хартија од вредности након рока доспећа, новчаним трансакцијама ван система Централног регистра или правним пословима подобним за престанак дуга.

(На пример, код процене ризика трансакције треба поћи од одговора на следећа питања: Шта је предмет трансакције? Да ли је трговина акција на берзи или ван берзе? Да ли је стицање акција кроз понуду за преузимање? Да ли се ради о ФОП трансакцијама (поклон, наследство, судска решења)? Да ли је трансакција необично висока узимајући у обзир дотадашње трансакције странке?

Примери из праксе:

- *Ималац акција даје акције у залогу на име краткорочног зајма који се исплаћује у готовини – нелегално стеченим новцем. Залога се евидентира у Централном регистру хартија од вредности. Након протекла рока за враћање зајма и активирања залоге, зајмодавац добија свој новац након продаје акција на берзи или, ако то није могуће, постаје власник акција. На тај начин је обезбедио легално порекло новца у вредности тако стечених акција.*
- *Отуђење акција акционара у виду давања акција као поклон директорима предузећа без званичне надокнаде, иако се у пракси врше исплате новца „на руке“.*
- *Странка улаже значајне суме новца у куповину хартија од вредности и продаје их без обзира што цена истих расте и тражи да се трансакција заврши што пре.*
- *Странка има сложену власничку структуру у односу на делатност коју обавља, такође има сумње да се ради о фиктивним трансакцијама, као и да странка остварује значајне приливе од оф-шор компанија, за које је тешко идентификовати власничку структуру.)*

Ризик услуга

Посебно је важно сагледати ризике производа или услуга а нарочиту пажњу поклонити ризицима од прања новца и финансирања тероризма који би се могли појавити код примене нових технологија.

Ризик услуга и нових производа односи се на следеће услуге:

- Услуге које су нове на тржишту и морају се посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;
- Пружање оних врста услуга за које је запослени у обвезнику на основу свог искуства проценио да носе висок степен ризика;
- Нови иновативни производи или услуге које обвезник не пружа непосредно, већ се за њихово пружање користе различити посредници или други канали код обвезника.

Обвезник, осим претходно наведених критеријума, при одређивању степена ризичности поједине странке, пословног односа, услуга или трансакције, зависно од специфичности пословања обухвата и друге врсте ризика односно друге критеријуме, као што су: величина, структура и делатност обвезника, укључујући и обим, структуру и сложеност послова које обвезник обавља на тржишту; статусна и власничка структура странке; присутност странке, односно ако странка није физички присутна при закључењу пословног односа или спровођењу трансакције; друге информације које показују да странка, пословни однос, услуга или трансакција могу бити више ризични.

Да би извршио процену ризика обвезник треба да опише све производе, услуге, уговорне односе које заснива и да процени вероватноћу да ће странке злоупотребити тај нпр. производ/услугу за прање новца или финансирање тероризма, као и да процени и утицај односно дејство такве појаве на сличан начин на који процењује и ризик странке, горе описан.

2) Разумевање ризика – анализа

Фаза анализе је кључна за процену ризика. Из фазе идентификовања и описа, прелази се у фазу разумевања ризика, зато је анализа суштински део саме процене ризика.

Након идентификовања свих фактора, спољних и унутрашњих и врста ризика, приступа се одређивању тежине фактора или процени ризика, сваког фактора, од прања новца и финансирања тероризма. За сваки фактор појединачно одређује се ризичност у односу на остале факторе ризика и самим тим одређује се њихов утицај на укупна ризик обвезника.

У овој фази осим почетне листе ризика – интерне листе, треба укључити и екстерне факторе – факторе окружења, политичке и економске околности државе, које утичу на рад обвезника. Поред тога, треба узети у обзир и законску регулативу, доступност јавно објављених података, искуства обвезника у ранијем периоду као и искуства која су препозната на нивоу самог сектора, као и у националној процени ризика.

Након сагледавања свих релевантних фактора, обвезник доноси закључак о нивоима ризика. Обвезници могу користити матрицу ризика као метод за процену ризика. Основни циљ израде матрице ризика је примена принципа заснованог на процени ризика у рангирању обвезника по изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. На основу података и информација из анализе ризика, исти се уносе у матрицу ризика, те се као финални резултат утврђује степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, коме је изложен обвезник.

Матрица ризика представља табеларни приказ свих података који се односе на различите врсте ризика, разврстаног према активностима обвезника, на структурни и инхерентни ризик, те приказа делотворности управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, од стране обвезника, тренд утврђеног ризика у односу на претходно посматрани период.

Резултат израде и коришћења матрице ризика је оцена нето ризичног профила обвезника. Матрица ризика је средство, у примени приступа заснованом на процени ризика пословања обвезника, а обвезник мора размотрити и друге информације и

податке у поступку процене ризика свога пословања, (на пример, претходно донете мере од стране надзорних органа, извештај овлашћеног ревизора, информације са берзе и др.).

(На пример, обвезник може ниво ризика изразити нумерички, али при томе мора тачно описати како је дошло до изражавања одређеног ризика кроз нумерички показатељ или, ниво ризика може изразити описно узимајући у обзир категорију ризика и вероватноћу ризичности. Исто тако, последице се, могу изразити као значајне, мале, безначајне или од изузетног значаја. На самом обвезнику је да одлучи како ће изразити процењени ризик, да ли описно или нумерички и коју матрицу ће при томе користити).

Када класификује ризике, обвезник може, узимајући у обзир сопствене специфичности, такође да дефинише додатне нивое ризика од прања новца и финансирања тероризма. Матрица ризика није непроменљива, она се мења у складу с променом околности самог обвезника.

Да би се утврдила изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора да зна сваки сегмент пословања у домену где се претња од прања новца или финансирања тероризма може појавити, тј. мора да процени рањивост у односу на претњу. Потребно је да се ризици идентификују на свим нивоима управљања, од оперативног нивоа до највишег руководства и да у тај процес буду укључени сви запослени код обвезника. Сама величина и сложеност пословања обвезника има важну улогу за одређивање рањивости обвезника.

Обвезници процењују изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања.

Анализа и процена ризика се врши са циљем да се утврди вероватноћа да ће доћи до прања новца и финансирања тероризма. Зато је ризике са којима се обвезник суочава потребно анализирати са становишта одређивања вероватноће да ће наступити одређена појава и процене негативних ефеката, који би у том случају могли настати. Обвезник мора водити рачуна о томе да препознавање и анализа ризика буду адекватно образложени и документовани како би их могла предочити као основу за своју пословну политику на плану прања новца и финансирања тероризма и одговарајућих процедура, као и да би могла доставити информације о процени ризика надлежним надзорним органима.

3. Евалуација и управљање ризицима

Евалуација и управљање ризицима подразумева сврсисходну употребу резултата до којих се дошло у анализи ризика. На основу добијених резултата, дефинишу се приоритети деловања *(на пример, који ризици су процењени као веома значајни и које активности за ублажавање ризика не треба одлагати и слично).*

Разумевање и одлучност управе ЦРХОВ је неопходна у процесу развоја и имплементације оквира за управљање ризиком од спречавања прања новца и финансирања тероризма у пословању ЦРХОВ. Управа треба да обезбеди да процеси ЦРХОВ буду добро координисани и да постоје одговарајуће мере за смањење ризика. Успешна примена и делотворно функционисање приступа заснованог на ризику зависи од тога да ли су запослени обучени те да ли добро разумеју ризике од прања новца и финансирања тероризма својствене пословању ЦРХОВ.

У пословању ЦРХОВ треба установити ток информација у вези прања новца и финансирања тероризма тако да Управа у сваком тренутку добија адекватне информације како би:

- створила тачна слика о ризицима од прања новца и финансирања тероризма, укључујући и нове ризике којима је ЦРХОВ изложен кроз своје активности и појединачне пословне односе;
- проценила да ли су контроле ЦРХОВ адекватне и ефикасне;
- били информисани о изменама правног и регулаторног оквира и утицаја који они имају на пословање ЦРХОВ.

Које методе ће обвезник применити за умањење ризика на самом је обвезнику да одлучи. *(на пример: да ли ће се већа пажња поклонити одређеним трансакцијама, да ли се мора повећати ниво едукације код обвезника и друго).*

Природа и обим примењених система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма треба да буду сразмерни ризицима идентификованим путем процене ризика од прања новца и финансирања тероризма на нивоу ЦРХОВ, а он ће успоставити адекватне политике, процедуре и контроле за ублажавање ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Процена ризика од прања новца и тероризма на нивоу обвезника служи за усмеравање алокације ресурса за спровођење радњи и мера у вези спречавања прања новца и финансирања тероризма.

ЦРХОВ треба да процени ефикасност својих процедура и контрола за смањење ризика праћењем:

- способности да идентификује промене у профилу странке и промене у обиму и учесталости трансакције током његовог пословања;
- потенцијалне злоупотребе нових пословних процеса или производа, пракси и услуга у сврхе прања новца и финансирања тероризма;
- спровођења интерне и екстерне ревизије;
- успостављања равнотежу између употребе технолошки заснованих/аутоматизованих решења и мануелних/људских процеса у сврхе управљања ризиком од спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- координације између овлашћеног лица, његовог заменика који су задужени за послове спречавања прања новца и финансирања тероризма и других организационих делова у ЦРХОВ;
- адекватности обуке која се пружа релевантним запосленима и подизање свести о питањима спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- процеса извештавања управе о важним питања у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма;
- координације између ЦРХОВ и органа надлежних за спровођење закона;
- поступања трећих лица којима је ЦРХОВ поверио вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке.

Стално праћење пословних односа је основна карактеристика ефикасног система управљања ризиком од спречавања прања новца и финансирања тероризма. Континуирано праћење треба да се спроводи у односу на све пословне односе, али ЦРХОВ може прилагодити обим и дубину праћења странке у складу са профилем ризика

од прања новца и финансирања тероризма. Адекватност система за праћење треба редовно преиспитивати ради ефикасности у ублажавању ризика у ЦРХОВ.

Нарочито је важно уочити промене у понашању странке, односно да странка изненада обавља честе и кумулативно велике преносе без икакве очигледне или видљиве економске или законске сврхе. *(На пример, чести преноси хартија од вредности истом примаоцу током кратког временског периода, вишеструки преноси хартија од вредности тако да износ сваког преноса није значајан, али је укупан износ јесте.)*

Тамо где постоје индиције да су ризици повећани код постојећих рачуна, ЦРХОВ треба да затражи додатне информације и изврши преглед профила ризика странке како би утврдио да ли је потребно спровести додатне мере.

Кључни део сталног праћења укључује прибављање и ажурирање података о странкама, како би ЦРХОВ могао да идентификује промене у профилу ризика странке.

У одређивању шта би представљало сумњив, сложен, необично велики или необичан образац преноса хартија од вредности, ЦРХОВ би требало да користи Препоруке усвојене од стране Управе за спречавање прања новца које имају за циљ да олакшају обвезницима идентификовање, обраду, евентуално спречавање извршења и пријаву трансакција и активности које могу бити повезане са прањем новца и финансирањем тероризма.

(ЦРХОВ треба да обрати пажњу на карактеристике преноса, као што су: промети на рачунима странке; документацију која прати одређене пословне активности; учесталости трансакција и њихову евентуалну повезаност; препознавање и комбинацију више индикатора за препознавање сумњивих трансакција; информације добијене и јавно доступних база података и сл.)

Процеси и системи које користи ЦРХОВ треба да обезбеде релевантним организационим деловима правовремене информације потребне за идентификацију, анализу и ефикасан мониторинг рачуна.

У процесу праћења ЦРХОВ треба да успостави адекватан контролу повезаних корисничких рачуна, како би боље разумео ризике повезане са таквим групама странака, идентификовао потенцијалне ризике од прања новца и финансирања тероризма и пријавио сумњиве трансакције.

Параметри и сигнали које ЦРХОВ користи за идентификацију сумњивих преноса треба да буду правилно документовани и независно потврђени, као и да се редовно преиспитује њихова прикладност.

(Пример сумњивих трансакција могу бити преноси који немају економску логику на пр. када се хартије од вредности продају одмах након преноса на рачун а ради о великој вредности, без логичног објашњења за такав пренос; велика количина хартија од вредности пребачена на рачун а није у складу са уобичајеном активношћу власника рачуна; велики трансфери између кастоди рачуна; велики износ преноса хартија од вредности са рачуна једног власника рачуна на другог власника рачуна без плаћања....).

Идентификација сумњивих преноса требало би да подстакне даље истраживање и прибављање додатних информација *(на пр. о извору средстава)*.

ЦРХОВ треба да документује све преносе који су идентификовани као потенцијално сумњиви и на које је скренута пажња у оквиру функције која се бави

спречавањем прања новца и финансирања тероризма, без обзира да ли је у конкретном случају пријављена сумњива трансакција.

На високи ризик је потребно реаговати без одлагања, на средњи ризик што је пре могуће, а ниже ризике треба пратити.

У вези поступка праћења ЦРХОВ треба да успостави политике, процедуре и контроле које јасно утврђују:

- изворе информација у вези прања новца и финансирања тероризма које ЦРХОВ користи за праћење (укључујући комерцијалне базе података које се користе за идентификацију негативних информација о појединцима и правним лицима, информације из других извора као што су надзорна тела и други органи и институције);

- улоге и одговорности релевантних запослених који су укључени поступак праћења;

- учесталост ажурирања политика и процедура;

- учесталост периодичних праћења.

Процена ризика садржи све мера које треба предузети и редослед и приоритет спровођења тих мера. Оне морају бити разматране приликом планирања пословних активности обвезника и потребних средстава за наредну пословну годину *(на пример, колико је потребно издвојити средстава за обуку наредне године, јер је уочено да код већине запослених који би требало да поседују одређена знања о прању новца, односно финансирању тероризма не постоји разумевање, нити адекватан ниво знања, или да је потребно повећати сарадњу између одређених организационих јединица и на који начин ће се унапредити та сарадња)*.

Циљ мера јесте да се спречи да код обвезника дођу средства из криминала или новац који је намењен да се искористи за подршку теоризма. Мерама за ублажавање ризика треба омогућити да се код обвезника на време препознају одређена понашања која могу указати на ове појаве што ће довести и до благовремене пријаве сумњивих активности.

Од посебног значаја је развој етичке културе пословања и етичко понашање. Етичко понашање представља професионалну и индивидуалну одговорност запослених, за одлуке које доносе и кораке које предузимају приликом обављања делатности.

V ТИПОЛОГИЈЕ ПРАЊА НОВЦА НА ТРЖИШТУ КАПИТАЛА

Тржиште капитала Републике Србије, иако мало и недовољно развијено, може бити подложно ризицима од прања новца и финансирања тероризма. Домаће тржиште капитала у основи карактерише мали број доступних, атрактивних финансијских инструмената, потенцијални системски и несистемски ризици и још увек непостојање адекватног финансијског знања у широј популацији.

Међутим, постоје различите могућности инвестирања на тржишту капитала а тиме и могућност пласирања незаконито стеченог капитала у легалне токове. Типичне шеме прања новца које се односе на тржиште капитала, често укључују читав низ трансакција које не одговарају профилу инвеститора и не обављају се са намером да пруже поврат улагања (економски неоправдане трансакције). За разлику од других сектора, ризици се углавном не односе на фазу улагања новца, већ на фазе раслојавања и интеграције.

У том смислу ЦРХОВ представља важан део инфраструктуре тржишта Републике Србије. Ово нарочиту имајући у виду послове које ЦРХОВ обавља посебно послове клиринга и салдирања, као и чувања хартија од вредности.

Странке са којима ЦРХОВ успоставља пословни однос а који су истовремено обвезници Закона представљају прву линију одбране од прања новца и финансирања тероризма. Оне приликом обављања своје делатности врше идентификацију, процену и контролу ризика од прања новца и финансирања тероризма. Ова прва линија одбране је важна у целокупном процесу, нарочито имајући у виду да су ове странке под режимом дозволе и под сталном контролом од стране надлежних органа (Комисија за хартије од вредности и Народна банка Србије). Као обвезници закона дужни су да испуне све захтеве у вези примене прописа које се односе на спречавање правња новца и финансирање тероризма (усвоје и примењују акта, процедуре, програме, обезбеде овлашћена лица, врше обуке, воде прописане евиденције и сл.)

Друга линија одбране се налази у ЦРХОВ у коме лице овлашћено за спровођење радњи и мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: овлашћено лице), односно његов заменик, и организационе јединице у чијем делокругу рада су усклађеност пословања, управљање ризицима и информационе технологије идентификују и прате ризике од прања новца и финансирања тероризма у складу са поделом утврђеном интерним актом ЦРХОВ.

Организациони део који се бави функцијом усклађености пословања и/или овлашћено лице континуирано прати/е испуњавање свих обавеза ЦРХОВ у вези Закона. То подразумева и тестирање система кроз анализу узорака. Обавеза овлашћеног лица је да упозори више руководство ЦРХОВ ако утврди да се на адекватан начин не приступа ризицима и претњама од прања новца и финансирања тероризма. Остале пратеће функције као што су организациони јединице у чијем су делокругу рада послови клиринга и салдирања, отварања и одржавања рачуна хартија од вредности, управљање људским ресурсима и информационе технологије, такође имају важну улогу у ублажавању ризика од прања новца и финансирања тероризма са којима се ЦРХОВ суочава.

Трећа линија одбране је унутрашња ревизија ЦРХОВ, као значајна функција за управљање информационом безбедношћу, проценом ризика пословних процеса као и

активности у вези са заштитом средстава и података. Унутрашња ревизија има важну улогу у независној процени оквира и контрола за управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма, кроз независну периодичну процену, чију динамику и обим прописује ЦРХОВ интерним актом. Овај акт нарочито треба да предвиди контролу следећих области:

- адекватност политика и процедура у вези са спречавањем прања новца и финансирањем тероризма у идентификовању ризика као и усклађености са законима и прописима донетим на основу закона;
- ефикасност запослених у примени политика и процедура;
- ефикасност надзора усклађености и контроле квалитета укључујући параметре и критеријуме за обавештења о трансакцијама;
- делотворност обука релевантних запослених и друго.

Када говоримо о раније препознатим сумњивим активности на тржишту капитала требало би обратити пажњу на следеће ситуације:

- куповина акција од стране овлашћених лица (адвокати) од акционара за готовину и провлачење акција кроз берзу у корист давалаца овлашћења (стварних инвеститора) – прекњижавање ХОВ у ЦРХОВ;
- давање акција у залог за краткорочне позајмице исплаћене у готовини, а потом „провлачење“ кроз берзу и куповина истих у блок трговању (прекњижавање у корист давалаца позајмице);
- отуђења акција акционара у виду давања акција као поклон директорима „спасиоцима“ предузећа без надокнаде, иако се у стварности врше исплате новца на руке акционарима;
- ФОП трансакције нарочито примамљиве за „пераче“ новца јесу поклони ХОВ, залог и уноси акција АД ради оснивања нових привредних друштава (ДОО) у циљу касније продаје истих акција (улог у ДОО) без неких чврстих пословних разлога;
- куповина и продаја високо котираних акција од стране врло младих инвеститора у кратком периоду, а у великим износима;
- куповина и продаја високо котираних акција од стране физичких лица која често и брзо мењају банке за отварање наменских рачуна на које полажу готовину за куповину ХОВ, а потом се брзо повлаче са тржишта;
- инвеститори - оф-шор компаније са непознатом или сложенем власничком структуром и капиталом који учествују у преузимању домаћих друштава купујући контролни пакет акција;
- „параван лица“ – куповина контролног пакета акција од стране несолвентних инвеститора у корист других физичких лица – стварних инвеститора са криминалним досијеима;
- куповина ХОВ и формирање портфеља од стране особа која се гоне за разна кривична дела из области привредног и организованог криминала.

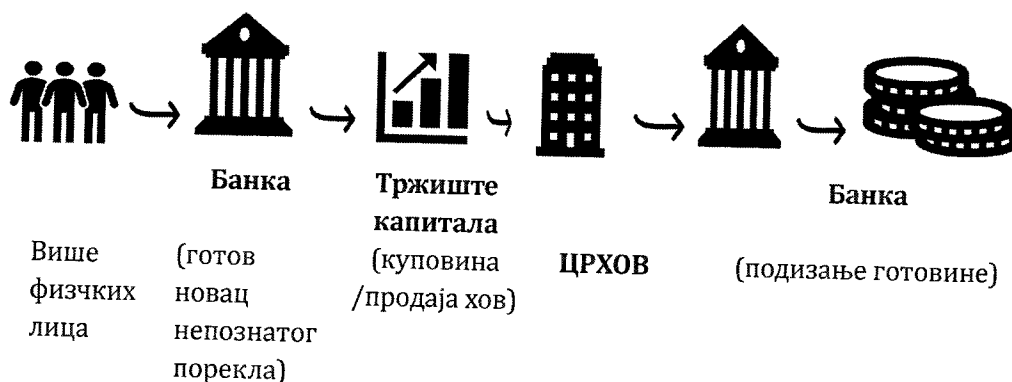
Уколико инвеститори обављају своје активности преко кастоди рачуна (где се директно не види ко је власник рачуна), ако се налози за трговање дају електронски, посредством више брокерских кућа, ако се користе новчани рачуни отворени код више банака, те ако су учесници у трговању високоризични клијенти, и ако привредно

друштво у које су унете акције (д.о.о.) има везе са оф-шор дестинацијама, наведени модел понашања, у великој мери усложњава све околности и знатно отежава утврђивање свих елемената сумњиве и спорне трансакције. У наведеном примеру су приказане све три фазе поступка прања новца (улагање, раслојавање и интегрисање) али и фаза самог стварања незаконито стечених средстава.

На основу изнетог треба указати на специфичне типологије које се могу појавити у пословању ЦРХОВ су следеће:

Непознато порекло новца на наменским рачунима

Више физичких лица има отворене рачуне код банке те у готовини полаже новац непознатог порекла на наменске рачуне ради испостављања налога за трговање. Ова лица купују већу количину хартија од вредности које у кратком временском периоду продају, те новчана средства подижу и њима даље располажу.

Прекњижавање ХОВ у виду поклона, када се ХОВ поклањају несродним лицима

ХОВ поклонодавца се путем закљученог уговора о поклону са лицем који му није сродник (а често је у питању руководицац), прекњижавају наизглед без накнаде, а заправо поклонопримац ове акције плаћа у готовом новцу.

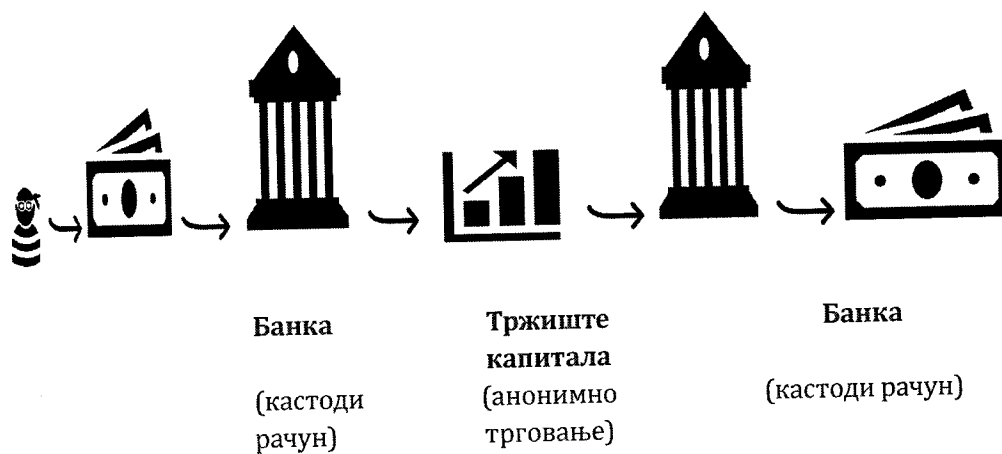
Прекљичавање новостчених хартија путем поклона

Лице (физичко или правно) стиче куповином хартије од вредности а онда их путем поклона или другог преноса без накнаде преноси на трећа лица.

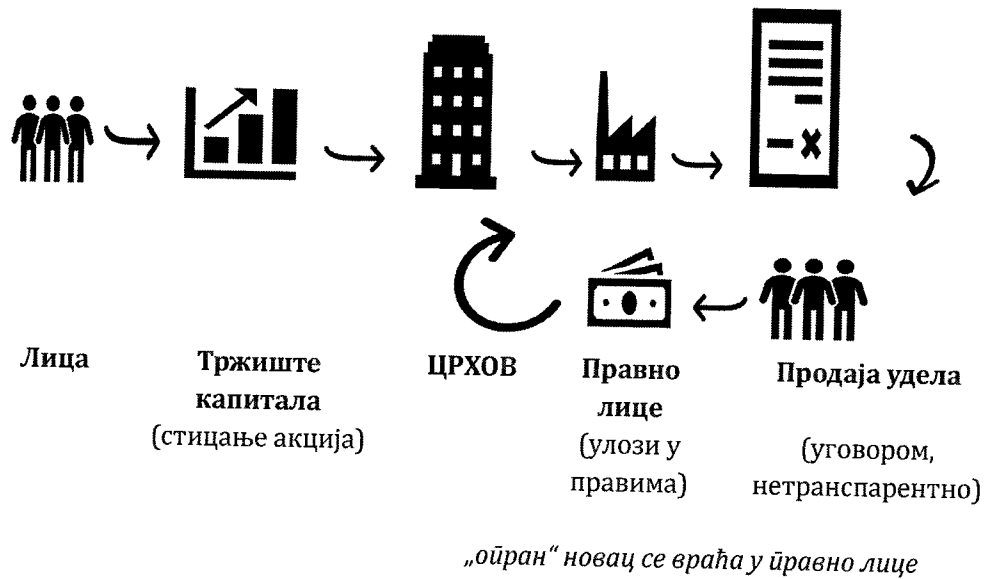
Трговање ХОВ преко кастоди рачуна за које је тешко утврдити стварног клијента, а поготово се то односи на клијенте који користе иностране кастоди банаке и рачуне

Лице покушава да прикрије своје активности коришћењем кастоди рачуна, где нема транспарентности лица које учествује у трансакцијама, посебно уколико користи кастоди кастодија.

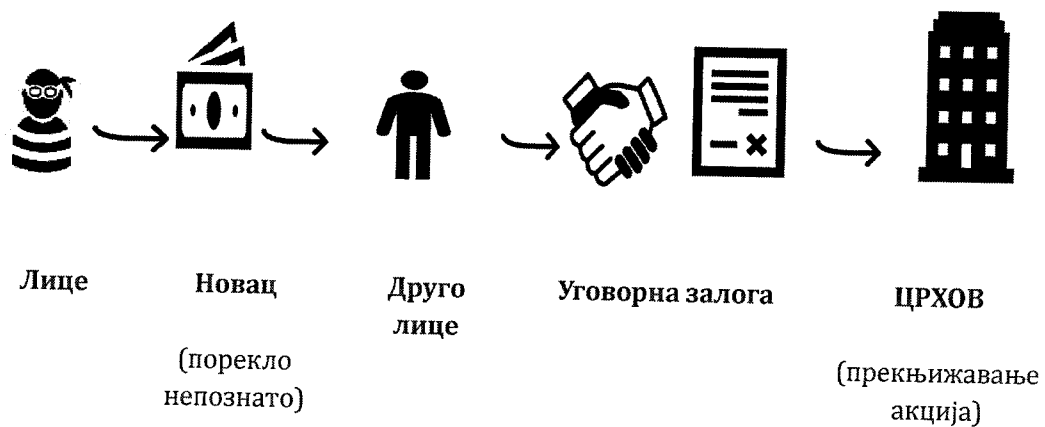
Акције као оснивачки улог

Унос акција као оснивачки улог у правима у новорегистрованом правном лицу и потом брза продаја удела, а кроз њих и акција, правним или физичким лицима, за које постоји сумња да се баве незаконитим пословним активностима.

Уговорна залога

Прекњижавање акција које су биле предмет уговорне залогe по основу одобрених краткорочних готовинских позајмица, а за које је тешко утврдити порекло новца.

VI РАДЊЕ И МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОТКРИВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма који обвезници спроводе пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа, су следеће:

1. познавање странке и праћење њеног пословања
2. достављање информација, података и документације Управи;
3. одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из Закона (овлашћено лице) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
4. редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
5. обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
6. израду списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
7. вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
8. спровођење мера из Закона у пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника у земљи и у страним државама;
9. извршавање других радњи и мера на основу Закона.

1. Познавање странке и праћење њеног пословања

Сврха спровођења мера познавања и праћења странке је да се на веродостојан начин утврди и потврди стварни идентитет странке и обухвата следеће активности: утврђивање и проверу идентитета странке, утврђивање стварног власника странке и провера његовог идентитета, прибављање и процена информације о сврси и намени пословног односа или трансакције, прибављање и процена веродостојности информација о пореклу имовине која је предмет пословног односа или трансакције, праћење пословања и проверавање усклађености активности странке са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања.

Прописане радње и мере обвезник је дужан да примењује и у току трајања пословног односа у складу са процењеним ризиком странке и промењеним околностима у вези са странком.

Забрањено је успостављање пословног односа или извршење трансакције у случају када идентитет странке није могуће утврдити, или када обвезник основано посумња у истинитост или веродостојност података, односно документације, којима странка потврђује свој идентитет, те у ситуацији када странка није спремна или не показује спремност за сарадњу са обвезником при утврђивању података које обвезник захтева у оквиру анализе странке. Обвезник у таквом случају пословни однос не сме склопити, а већ постојећи пословни однос или трансакцију мора прекинути и о томе обавестити Управу.

У случају када идентитет странке није могуће утврдити или проверити, када није могуће утврдити стварног власника странке, када није могуће прибавити информације о сврси и намени пословног односа или трансакције и друге податке у складу са Законом,

обвезник је дужан одбити успостављање пословног односа, односно одбити учешће у закључивању трансакције и има обавезу да прекине све постојеће пословне односе са том странком (члан 7. Закона).

Такође у случају да приликом спровођења радњи и мера из чл. 7. Закона странка посумња да обвезник спроводи радње и мере ради достављања Управи, обвезник је дужан да обустави предузимање наведених радњи и мера и да о томе састави службену белешку у писменој форми коју доставља Управи.

Утврђивање и провера идентитета странке

Поступак утврђивања и провере идентитета странке у зависности од врсте странке као и законске обавезе обвезника приликом спровођења овог поступка детаљно су прописани у одредбама чл.17. до 24. Закона.

Приликом утврђивања и провере идентитета странке, обвезник прописане податке прибавља непосредним увидом у оригинал, оверену копију документације из регистра надлежног органа или непосредним увидом у одговарајући регистар, о чему прибавља и чува копију докумената у папирној форми или као дигитализовани документ.

Ради документовања спроведених радњи обвезник на копије докумената ставља датум, време и лично име лица које је вршило идентификацију.

Копија документа у електронском облику садржи квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, у складу са законом којим се уређује електронски потпис, са придруженим временским жигом.

Копије прибављене документације обвезник чува у папирном или електронском облику у складу са законом.

Када је у питању утврђивање идентитета законског заступника странке, податке прибавља увидом у лични документ и прибавља копију тог документа односно његов очитани извод.

Обвезник може да утврди и провери идентитет странке односно њеног законског заступника и на основу квалификованог електронског сертификата странке под условима прописаним Законом, о чему је дужан да обавести Управу и Комисију.

Идентитет странке односно законског заступника могуће је, према одредбама Закона, утврдити и коришћењем средстава електронске комуникације и без обавезног физичког присуства лица чија се идентификација врши код обавезника. У случају видео-идентификације потребно је да обвезник прибави документ о пристанку на видео-идентификацију као и сам видео-звучни запис.

Идентитет странке се утврђује из докумената, података или информација прибављених из поузданих и веродостојних извора, као и прибављањем писмених изјава од странке. Наиме, уколико посумња у истинитост прибављених података обвезник о томе прибавља писмену изјаву странке, Такође, уколико податке који недостају из објективних разлога није могуће утврдити на прописан начин, подаци се утврђују на основу писмене изјаве странке.

Утврђивање стварног власника странке

Обвезник је дужан да утврди идентитет стварног власника странке и прописане податке прибави увидом у оригинал или оверену копију документације из регистра који

води надлежни орган државе седишта странке, која не сме бити старија од шест месеци од дана издавања. Подаци се могу прибавити и непосредним увидом у званични јавни регистар, када је обвезник дужан да обезбеди копију извода из тог регистра.

На копији документа у папирном облику уписују се датум, време и лично име лица које је извршило увид у тај документ. Копија документа у електронском облику садржи квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, у складу са законом којим се уређује електронски потпис, са придруженим временским жигом. Копије прибављене документације обвезник чува у папирном или електронском облику у складу са законом.

Ако из званичног јавног регистра, односно регистра који води надлежни орган државе седишта, није могуће прибавити све податке о стварном власнику странке, обвезник је дужан да податке који недостају прибави из оригиналног документа или оверене копије документа или друге пословне документације, коју му доставља заступник, прокуриста или пуномоћник странке, а податке које из објективних разлога није могуће прибавити на претходно наведене начине, обвезник може прибавити и увидом у комерцијалне или друге доступне базе и изворе података или из писмене изјаве заступника, прокуристе или пуномоћника и стварног власника странке. У поступку утврђивања идентитета стварног власника, обвезник може да прибави копију личног документа стварног власника странке, односно прочитани извод тог документа.

Обвезник је дужан да предузме разумне мере да провери идентитет стварног власника странке, тако да у сваком тренутку зна власничку и управљачку структуру странке и да зна ко су стварни власници странке.

У случају да након свих радњи прописаних законом није у могућности да утврди стварног власника, дужан је да утврди идентитет једног или више физичких лица која обављају функцију највишег руководства у странци.

Обвезник је дужан да документацијом потврди све радње и мере предузете у вези утврђивања стварног власника странке.

Обавеза утврђивања стварног власника странке укључује и физичко лице. Приликом утврђивања стварног власника странке, обвезници могу користити Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у централној евиденцији, које су објављене на сајту Управе <http://www.apml.gov.rs>

У случају да обвезник у поступку спровођења радњи и мера познавања и праћења странке утврди да је стварни власник странке лице које није евидентирано као стварни власник у евиденцији/регистру стварних власника, дужан је да поступи у складу са смерницама за утврђивање стварног власника странке и смерницама за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у централној евиденцији које је донела Управа.

Прибављање и процена информација о сврси и намени пословног односа или трансакције

Као једну од активности у вези познавања и праћења странке обвезник је дужан да прибави и процени информације о сврси и намени пословног односа или трансакције странке.

Сврха и намена пословних односа између странке и ЦРХОВ дефинише се уговором о чланству.

ЦРХОВ треба да настоји да унапред разуме очекивану активност странке и континуирано прати пословни однос и износ трансакција у зависности од сложености пословања странке.

Прибављање и процена веродостојности података и информација о пореклу имовине

Обвезник је такође дужан да прикупи и процени податке и информације о пореклу имовине која је или која ће бити предмет пословног односа, или трансакције, када пословни однос није успостављен, и процени веродостојност прикупљених информација, ако у складу са анализом ризика, утврди да у вези са странком постоји висок ризик од прања новца или финансирања тероризма.

Обвезник прикупља податке и информације о пореклу имовине од странке и предузимајући разумне мере додатно их проверава кроз расположиве изворе информација (*на пример: захтеваће извод са новчаног рачуна банке, уговор о продаји, решење о наслеђивању и друго*).

Праћење пословних активности странке

Редовно праћење пословних активности странке је кључно за утврђивање ефикасности спровођења прописаних мера у оквиру откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма. Сврха праћења пословних активности странке је утврђивање законитости пословања странке и провера усклађености пословања странке с предвиђеном природом и наменом пословног односа, које је странка склопила код обвезника, односно са њеним уобичајеним обимом пословања.

Праћење пословних активности странке се врши у обиму и учесталости која одговара утврђеном степену ризика.

За праћење и проверавање усклађености пословања странке са предвиђеном природом и сврхом пословног односа, које је странка закључила код обвезника, користе се следеће мере:

- анализа података о куповини и/или продаји хартија од вредности и других финансијских инструмента односно других трансакција за одређено раздобље са намером утврђивања да ли су, у вези с одређеном куповином или продајом хартија од вредности/финансијских инструмената или другом трансакцијом, присутне околности које указују на сумњу од прање новца или финансирање тероризма (*нпр. да ли се трансакције обављају у мањим износима од оних за које је прописано да представљају сумњиве трансакције, у краћем временском периоду*). Одлука о сумњивости заснива се на критеријумима сумњивости, одређених у Листи индикатора за препознавање странке и трансакција код којих постоје разлози за сумњу на прање новца, односно листи индикатора за препознавање странке и трансакција код којих постоје разлози за сумњу на финансирање тероризма,
- ажурирање претходне оцене ризичности странке односно припрема нове оцене ризичности странке.

За праћење и проверу сагласности пословања странке са њеним уобичајеним обимом пословања, у обзир се узима следеће:

– праћење вредности куповине или продаје хартија од вредности/финансијских инструмената, односно других трансакција изнад одређеног износа – обвезник ће сам одредити својим интерним актом типове трансакција хартијама од вредности које ће пратити, као и износе – лимите за сваки тип изнад којих ће пратити те трансакције, зависно од процене ризика, с тим да обвезник може да за појединачну странку одреди другачије износе – лимите уколико категорија ризичности странке то захтева (на пример: *за спровођење ове мере обвезник може успоставити одговарајућу подршку информационог система*).

За праћење и ажурирање, односно периодичну проверу прикупљених докумената и података о странци, обвезник предузима следеће радње:

- поновна годишња анализа странке, сагласно томе и предузима се један од облика мера познавања и праћења странке сагласно члану 34. Закона,
- поновна анализа странке, када постоји сумња о веродостојности претходно добијених података о странци или стварном власнику странке (ако је странка правно лице),
- провера податка о странци или њеном законском заступнику у јавном регистру,
- проверу добијених података непосредно код странке или њеног законског заступника или пуномоћника,
- провере пописа лица, држава и других субјеката, за које су на снази мере Уједињених нација, Европске уније или друге релевантне институције.

Обим и интензитет праћења пословних активности странке зависе од оцене ризичности одређене странке, односно њеног сврставања у одређену категорију ризичности. Примерен обим праћења пословних активности одређене странке подразумева прописане мере праћења пословних активности странке, континуирано у оквиру услуга и трансакција, које обвезник врши за клијента.

У својим интерним актима, обвезник се може, у складу са својом политиком управљања ризицима од прања новца и финансирања тероризма, одлучити за чешиће праћење пословних активности одређене врсте странака и донети додатни обим мера уз чију помоћ ће пратити пословне активности странке и утврђивати законитост њеног пословања.

Поверавање вршења појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу

Код успостављања пословног односа обвезник може, под условима утврђеним чланом 30. Закона, трећем лицу поверити вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке.

Чак и када је треће лице уместо обвезника прибавило податке и документацију, обвезник и даље сноси одговорност за извршене радње и мере познавања и праћења странке.

Обвезник не сме да прихвати вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке преко трећег лица ако је то лице утврдило и проверило идентитет

странке без њеног присуства, ако је странка оф-шор правно лице или анонимно друштво. Осим тога обвезник не сме да повери вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма, ако је треће лице оф-шор правно лице или квази банка.

У случају да обвезник посумња у веродостојност извршених радњи и мера познавања и праћења странке које је спровело треће лице, или у истинитост прибављених података и документације о странци, дужан је да предузме додатне мере за отклањање разлога за сумњу у веродостојност документације.

Обвезник не сме успоставити пословни однос: ако је радње и мере познавања и праћења странке извршило лице које не испуњава услове из члана 30. став 2. Закона; ако је треће лице утврдило и проверило идентитет странке без њеног присуства; ако му треће лице није претходно доставило неопходне податке за успостављање пословног односа или копије исправа и друге документације о странци; ако је посумњао у веродостојност извршене радње и мере познавања и праћења странке или истинитост прибављених података и документације о странци, а предузетим додатним мерама није отклоњена сумња.

Закон полази од основне претпоставке да одређене странке, пословни односи, производи или трансакције представљају веће, а други мање ризике од злоупотребе прања новца или финансирања тероризма. Закон за одређене случајеве захтева посебно строге поступке за познавање и проверу странака или омогућава поједностављене мере за проверавање странака. Закон уводи, осим редовне-опште анализе странке, још два различита начина анализе странке, и то: појачану анализу за странке за које постоји велики ризик за прање новца и финансирање тероризма и поједностављену анализу странке, која је допуштена у случају када постоји незнатни ризик за прање новца и финансирање тероризма.

Појачане радње и мере познавања и праћења странке

Обвезници морају у случају када су одређена странка, пословни однос, услуга или трансакција категорисани као високо ризични за прање новца или финансирање тероризма, поред општих, обавити и додатне, појачане радње и мере познавања и праћења странке.

Закон у члану 35. дефинише да појачане радње и мере познавања и праћења странке обвезник врши код успостављања коресподентског односа са банкама и другим сличним институцијама других држава, приликом примене нових технолошких достигнућа и нових услуга, код успостављања пословног односа или вршења трансакције са странком која је функционер, када странка није физички присутна при утврђивању и провери идентитета, када је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице, код успостављања пословног односа или вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Поред наведеног, обвезник је дужан да изврши појачане радње и мере познавања и праћења странке у случајевима када процени да због природе пословног односа, облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности

повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

За наведене случајеве Закон је посебно одредио обим праћења пословања странке са посебном пажњом и применом додатних мера које обвезник мора предузети.

Обвезник је дужан да својим интерним актом дефинише које ће појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају.

Нова технолошка достигнућа и нове услуге

Обвезник је дужан да процени ризик од прања новца и финансирања тероризма у односу на нову услугу коју пружа у оквиру своје делатности, нову пословну праксу, као и начине пружања нове услуге, и то пре увођења нове услуге.

Обвезник је дужан да процени ризик од коришћења савремених технологија у пружању постојећих или нових услуга, као и да предузме додатне мере којима се управља и ублажавају ризици о прања новца и финансирања тероризма коришћењем нових технологија.

Развој нових технологија за пружање финансијских услуга брзо се мења и расте убрзаним темпом. ЦРХОВ мора пратити нова дешавања и процењивати ризике од прања новца и финансирања тероризма у вези са њима. Процена ЦРХОВ о ризицима у вези са новим производима, праксама и технологијама је одвојена од других ризика. На пример, у процени ризика ЦРХОВ треба да обрати пажњу на нове производе, праксе и технологије које се резултирају преносом хартија од вредности. Ове процене треба да одобри највише руководство.

Функционер

Обвезник је дужан да интерним актом утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер.

Ако је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или ближи сарадник функционера, осим радњи и мера из члана 7. став 1. Закона, подразумева се спровођење додатних радњи и мера из члана 38. Закона.

Податак о томе да ли је конкретно лице функционер или не, у складу са интерним актом, обвезник прибавља из посебне потписане писмене изјаве коју странка испуни пре склапања пословног односа или извршења трансакције, увидом у јавне и друге, њему доступне податке. Податак о статусу функционера обвезник може проверити и код: Агенције за борбу против корупције, надлежних државних органа других држава, конзуларних представништава или амбасада страних држава у Републици Србији, односно при Министарству спољних послова Републике Србије и других јавно доступних база података, као, на пример:

<http://www.acas.rs/acasPublic/funkcionerSearch.htm>.

Ако обвезник утврди да је странка или стварни власник странке постао функционер у току пословног односа, дужан је да примени све наведене радње и мере, а за наставак пословног односа са тим лицем мора се прибавити писмена сагласност члана највишег руководства.

Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке

Обвезник је дужан применити појачане радње и мере познавања и праћења странке у случају да странка или њен законски заступник, при утврђивању или провери идентитета код склапања пословног односа, није физички присутан код обвезника.

Тако обвезник осим општих радњи и мера познавања и праћења странке (члан 7. Закона), предузима и неке од додатних мера прописане одредбом чл. 39. Закона.

Код склапања пословног односа без присуства странке, када је идентитет странке утврдило и проверило треће лице, обвезник мора користити мере којима утврђује да је треће лице којој је обвезник поверио анализу странке са посебном пажњом, утврдило и проверило идентитет странке у њеној присутности.

Оф-шор правно лице

Обвезник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице. Ако утврди да јесте, обвезник је дужан да, осим општих радњи и мера предузме додатне мере прописане одредбе из чл. 40. Закона.

Ако је странка правно лице са сложенom власничком структуром обвезник је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, те да о томе сачини службену белешку, коју чува у складу са законом.

Државе које не примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

Обвезник је дужан да када успоставља пословни однос или врши трансакцију када пословни однос није успостављен, са странком из државе која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, примени појачане радње и мере прописане одредбом чл. 41. Закона.

Обвезник је дужан да у свему поступа и у складу са мерама надлежних државних органа, који могу да утврде да је пословање са државом која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма нарочито ризично и могу забранити финансијским институцијама за чију су регистрацију надлежне да оснивају огранке и пословне јединице у тим државама; забранити оснивање огранака и пословних јединица финансијских институција из тих држава у Републици Србији; ограничити финансијске трансакције и пословне односе са странкама из те државе; захтевати од финансијских институција да процене, измене, или кад је неопходно раскину пословне односе са финансијским институцијама из тих држава.

Друге високо ризичне странке

Појачане радње и мере познавања и праћења странке, обвезници могу употребити и у другим случајевима када обвезник процени да би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирања тероризма.

Странке, које с обзиром на искуство обвезника, представљају високи ризик за прање новца или финансирање тероризма, могу бити и лица за које је Управа обвезнику

издала налог да прати све трансакције због сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма (члан 76. Закона), лица за које је Управа обвезнику издала налог о привременом обустављању извршења трансакције (члан 75. Закона), као и лица за које је обвезник достављао податке Управи, јер су, у вези са тим лицем или трансакцијом коју је то лице обављало, постојали разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма.

Наведене појачане радње и мере познавања и праћења странке, могу бити следеће:

1. обавезно претходно писано одобрење склапања таквог пословног односа или извршења трансакције од стране надређене особе код обвезника,
2. обавезно коришћење једне од следећих мера:
 - а) добијање документа, података или информација на основу којих обвезник додатно проверава и потврђује веродостојност идентификационих докумената и података, уз чију помоћ би био утврђен и потврђен идентитет странке,
 - б) додатно проверавање добијених података о странци у јавним и другим доступним евиденцијама података,
 - в) добијање референци од стране одговарајуће институције са којом странка има склопљени пословни однос,
 - г) додатна провера података и информација о странци код надлежних државних тела или других надлежних надзорних институција у држави, у којој странка има своје пребивалиште или седиште,
 - д) успостављање непосредног контакта са странком телефонски, или посетом овлашћеног лица обвезника у седишту односно месту пребивалишта странке,
3. обавезно праћење трансакција и других пословних активности које странка обавља код обвезника.

Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке

Законом је дата могућност да обвезник предузме поједностављене радње и мере познавања и праћења странке код странака које испуњавају услове прописане чланом 42. Закона. Такође, ове радње и мере се могу спровести и у дугом случају када обвезник процени да је ризик од прања новца и финансирања тероризма незнатан или низак на пример услед природе пословног односа, начина вршења трансакција, пословног профила странке и слично.

Чак када врши поједностављене радње и мере познавања и праћења странке обвезник је дужан да успостави адекватан ниво праћења послова странке тако да и поред тога што примењује поједностављене радње, буде у могућности да открије евентуалне неуобичајене и сумњиве трансакције.

Правилник о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања ближе уређује које странке, пословни односи, трансакције и услуге могу бити сврстане у категорију ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма.

У случају да ЦРХОВ као обвезник у своју пословну понуду уводи ниско ризичну услугу дужан је да Комисију писменим путем обавести о истом.

2. Достављање података управи за спречавање прања новца

Обвезници су дужни да Управи за спречавање прања новца доставе податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, на начин, у форми и у роковима, како је то предвиђено Законом и правилником којим Управа за спречавање прања новца, ближе одређује методологију за извршавање послова у складу са Законом.

У случају хитности, такво обавештење може се дати и телефоном, али се накнадно мора доставити Управи у писменом облику најкасније следећег радног дана. Обавеза обавештавања о трансакцијама односи се и на планирану трансакцију, без обзира на то да ли је извршена.

На интернет страници Управе за спречавање прања новца могу се пронаћи препоруке за пријављивање сумњивих трансакција које могу помоћи обвезницима за препознавање сумњивих трансакција у свом пословању.

3. Овлашћено лице за спречавање прања новца и финансирања тероризма

За вршење појединих радњи и мера за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом, обвезник мора именовати овлашћено лице и заменика.

Овлашћено лице и заменик овлашћеног лица могу бити лица која испуњавају услове прописане чланом 50. Закона: 1) да су запослена код обвезника на радном месту са овлашћењима која том лицу омогућавају делотворно, брзо и квалитетно извршавање задатака прописаних овим законом; 2) да нису правноснажно осуђивана или се против њих не води кривични поступак за кривична дела која се гоне по службеној дужности која их чине неподобним за вршење послова овлашћеног лица; 3) да су стручно оспособљена за послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма; 4) да познају природу пословања обвезника у областима која су подложна ризику прања новца или финансирања тероризма; 5) да имају лиценцу за обављање послова овлашћеног лица, у случају да нема места примени изузетка прописаног одговарајућим подзаконским актом Управе.

Обвезник је дужан да овлашћеном лицу обезбеди потребне услове за рад, помоћ и подршку при вршењу послова, да га редовно обавештавају о чињеницама које би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма, да му обезбеде неограничен приступ подацима, информацијама и документацији која је неопходна за вршење његових послова, одговарајуће кадровске, материјалне, информационо-техничке и друге услове за рад, одговарајуће просторне и техничке могућности које обезбеђују заштиту поверљивих података којима располаже овлашћено лице, стално стручно оспособљавање, замену за време његовог одсуства, заштиту у смислу забране одавања података о њему неовлашћеним лицима и друго.

Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Обвезник Управи доставља податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и податке о личном имену и називу радног места члана највишег руководства одговорног за примену овог закона, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

4. Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених

Сагласно одредбама члана 53. Закона, обвезник мора да осигура редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање свих запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање односи се на упознавање са одредбама Закона и прописа донетих на основу њега и интерних аката, са стручном литературом о спречавању и откривању прања новца и финансирања тероризма, са листом индикатора за препознавање странака и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, као и са одредбама прописа којима се уређује ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење и прописа којима се уређује заштита података о личности.

Обвезник је дужан да, најкасније до краја марта за текућу године, направи програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање и откривања прања новца и финансирања тероризма. У програму се наводи: планирани број обука на годишњем нивоу; планирани број запослених који ће похађати обуке, као и профил запослених којима су обуке намењене; теме из области спречавања прања новца и финансирања тероризма које ће бити предмет обука, као и теме из области ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење; начин реализације обука (семинари, радионице и др.).

Обвезник је дужан да у години за коју је донет програм о годишњем стручном образовању, оспособљавању и усавршавању запослених, спроведе обуке и да о таквим обукама сачини службену белешку. Службена белешка мора да садржи време и место одржавања обуке, број запослених који су присуствовали обуци, име и презиме лица које је спровело обуку и кратак опис обрађене теме на обуци.

Програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених и документацију везану за стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених (службене белешке, презентације и слично), обвезник је дужан да чува у складу са чланом 95. став 3. Закона.

У поступак стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених, обвезник је дужан да укључи и све нове запослене, уколико их има. У ту сврху обвезник организује посебан програм стручног образовања, оспособљавања и усавршавања за спречавање и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање у оквиру одређеног обвезника може да спроводи овлашћено лице, његов заменик, односно друго стручно оспособљено лице, које на предлог овлашћеног лица, одреди управа обвезника.

Одговорност ЦРХОВ је да обезбеди адекватну обуку за своје запослене како би они били адекватно оспособљени за примену његових политика и процедура за спречавање прања новца и финансирање тероризма. Обим и учесталост обуке треба да буду прилагођени специфичним ризицима са којима се ЦРХОВ суочава и постављени у складу са радним функцијама, одговорностима и искуством запослених. Такође је непоходно да новозапослени прођу одговарајуће обуке из ове области. Поред почетне обуке, ЦРХОВ такође треба да обезбеди континуирано усавршавање запослених, како

би обезбедио да запослени буду информисани о новим дешавањима из ове области. ЦРХОВ треба да прати ефикасност обуке која се пружа својим запосленима што се може постићи: тестирањем разумевања запослених о политикама и процедурама ЦРХОВ за борбу против прања новца и финансирања тероризма, њихових обавеза према релевантним законима и прописима и њихове способности да препознају сумњиве трансакције; праћење квалитета и квантитета интерних извештаја како би се могле идентификовати потребе за даљом обуком и предузети одговарајуће мере, и сл.

5. Обезбеђивање редовне унутрашње контроле и интерне ревизије

Сходно члану 54. Закона обвезник мора да успоставити редовну, систематичну унутрашњу контролу правилности и ефикасности спровођења прописаних мера откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма. Намена унутрашње контроле је утврђивање и елиминисање мањкавости при спровођењу прописаних мера откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и побољшавање система откривања трансакција или странака за које постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма.

Обвезник спроводи унутрашњу контролу у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Уколико је обвезник проценио ризик свога пословања већим степеном ризика, унутрашња контрола пословања ће се обављати периодично, квартално или полугодишње а све у складу са процењеним ризиком пословања обвезника.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона, као и примене тих процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, и сваки пут кад дође до промене у пословном процесу обвезника, најкасније до дана увођења те промене у пословну понуду.

Обвезник и органи управљања код обвезника одговорни су за обезбеђивање и организацију унутрашње контроле послова који се извршавају код обвезника у складу са Законом и правилником којим Управа за спречавање прања новца, ближе одређује методологију за извршавање послова у складу са Законом.

Обвезник својим актом одређује овлашћења и одговорности органа управљања, организационих јединица, овлашћених лица и других субјеката у обвезнику у вршењу унутрашње контроле, као и начин и распоред вршења унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, и то најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину. Годишњи извештај садржи следеће податке прописане одредбом правилника који регулише методологију извршавања послова у складу са законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да предметни годишњи извештај достави Управи и Комисији, на њихов захтев, у року од три дана од дана подношења тог захтева.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон који уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да

је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу овог закона.

Руководство треба да обезбеди да обим интерне ревизије буде у складу са нивоом ризика од прања новца и финансирања тероризма коме је обвезник изложен.

Процеси у вези радњи спречавања прања новца и финансирање тероризма у оквиру ЦРХОВ треба да буду предмет периодичних ревизија (укључујући и тестирање узорка). Такве ревизије треба да се обављају не само на појединачним пословним функцијама, већ и на нивоу целог ЦРХОВ. Треба проценити ефикасност мера предузетих за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Ово би, између осталог, укључивало: утврђивање адекватности политика, процедура и контрола ЦРХОВ за спречавање прања новца и финансирања тероризма; оквира за процену ризика и примене приступа заснованог на ризику; преиспитивање садржаја и учесталости програма обука; процену да ли се случајеви неусаглашености пријављују вишем руководству на време.

Учесталост и обим ревизије треба да буду у складу са ризицима, као и обимом и сложености пословања ЦРХОВ.

ЦРХОВ треба да обезбеди да се у оквиру вршења функције спречавања прања новца и финансирања тероризма обављају следећи послови/следеће:

- усаглашеност аката, политика и процедура са прописима из области спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- спровођење текућег праћења пословних односа и прегледа узорака рачуна;
- благовремено информисање управе ЦРХОВ и запослених о регулаторним променама;
- благовремена реакција код сумње на прање новца и финансирање тероризма;
- редовне обуке запослених у примени интерних политика, процедура и контрола у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

Да би се спречио конфликт интереса и омогућило непристрасно обавештавање управе, овлашћено лице за спречавање прања новца и финансирања тероризма на пример, требало би да се разликује од функција интерне ревизије и других пословних функција.

Треба успоставити процедуре како би се осигурало да се проблеми у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма објективно разматрају и решавају на одговарајућем нивоу руководства ЦРХОВ.

Такође, ЦРХОВ је дужан да утврди поступак којим се при заснивању радног односа на радном месту на коме се примењују одредбе Закона и прописа донетих на основу Закона, кандидат за то радно место проверава да ли је осуђиван за кривична дела којима се прибавља противправна имовинска корист или кривична дела повезана са тероризмом, а проверавају се и други критеријуми којима се утврђује да кандидат задовољава високе стручне и моралне квалитете.

6. Обавезе састављања и примене листе индикатора

У складу са Законом, обвезник мора да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма (члан 69. Закона).

Приликом израде листе индикатора, обвезник је дужан да унесе индикаторе који су објављени на веб сајту Управе, као и индикаторе које је сам обвезник приликом

обављање своје делатности препознао као показатеље које могу указати на активности прања новца и финансирања тероризма.

Код израде листе индикатора за препознавање лица и трансакција узима се у обзир сложеност и обим извршења трансакција, неуобичајени начин извршења, вредност или повезаност трансакција које немају економски или правно основану намену, односно нису усаглашене или су у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора, као и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма.

7. Вођење евиденција, заштита и чување података

Обвезник води евиденцију података: 1) о странкама, као и пословним односима и трансакцијама из члана 8. овог закона; 2) достављених Управи у складу са чланом 47. овог закона.

Садржај евиденција података о странкама, пословним односима и трансакцијама прописан је чланом 99. Закона.

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком, успостављеним пословним односом са странком, извршеном анализом ризика и извршеном трансакцијом, прибављене у складу са овим законом, чува најмање десет година од дана окончања пословног односа односно извршене трансакције. У истом року обвезник чува и видео-звучни запис утврђивања и провере идентитета који је настао у поступку видео-идентификације.

Податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама обвезник је дужан да чува најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

Податке које добије и поступа с њима сагласно одредбама Закона, обвезник је дужан третирати као пословну тајну. Сви запослени па и друга лица, којима су ти подаци доступни на било који други начин, дужни су да осигурају тајност података.

Дужност чувања тајности податка не важи у случајевима: ако су подаци потребни за утврђивање доказа у поступку пред судом, ако доставу тих података писмено затражи, односно наложи надлежни суд или ако те податке од обвезника захтева Управа или Комисија, ради надзора над применом Закона, приликом размене информација ако је обвезник део међународне групе и код размене информација између два или више обвезника у случајевима који се односе на исту странку и исту трансакцију, под условом да су то обвезници из Републике Србије или треће државе која прописује обавезе у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом (члан 90.)

Када обвезник доставља податке, информације и документацију Управи, трећем лицу у складу са чл. 30-32. Закона, пословним јединицама и подређеним друштвима

правног лица у већинском власништву обвезника или када податке, информације или документацију размењује у оквиру групе у складу са чл. 48. Закона не сматра се да је повредио обавезу чувања пословне, банкарске или професионалне тајне.

Приступ подацима, који су класификовани као пословна тајна односно као поверљива информација мора бити ограничен. Обвезник у свом интерном акту мора уредити право приступа и овлашћења која има свако лице у складу са додељеним правима, као услове и начин приступа тим подацима.

VII ПРАВНА ПРИРОДА И ВАЖЕЊЕ СМЕРНИЦА

Смернице се издају на основу члана 114. Закона и обавезујуће су за обвезника ЦРХОВ, наведеног у члану 110. став 1. Закона.

Смернице ступају на снагу даном доношења и објавиће се на интернет страници Комисије www.sec.gov.rs.

Број: 3/4-106-87/2-24

Београд, 22. јануар 2024. године

ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Марко Јанковић

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

- Извод -

.....

I.1. ГЛАВНИ ЗАКЉУЧЦИ – ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА

Ова процена је резултат процене претњи од прања новца и националне рањивости од прања новца.

На основу анализе предикатних кривичних дела, прегледа претњи по секторима и прекограничних претњи свеукупна процена претњи од прања новца је „средња“ са тенденцијом „без промене“.

Национална рањивост од прања новца је процењена као „средња“ на основу анализе способности државе да се одбрани од прања новца и анализе секторске рањивости.

Анализа која је извршена ради остваривања горе наведеног циља за Републику Србију показала је да је свеобухватни ризик од прања новца „средњи“.

Предикатна кривична дела која се сврставају у ред високог степена претњи за прање новца су: злоупотреба положаја одговорног лица, пореска кривична дела, злоупотреба службеног положаја, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи и кривична дела извршена од стране организованих криминалних група. Највећи број предикатних кривичних дела извршен у домаћој јурисдикцији, због чега је претња процењена као висока.

На основу података из кривичних поступака вођених због предикатног и кривичног дела прања новца и то анализом оптужних аката, утврђено је да је 45,89% окривљених гоњено због самопрања, због прања новца за другог оптужено је 30,30% окривљених, док је за прање новца без предикатног кривичног дела оптужено 23,81% свих окривљених.

Од укупног броја окривљених против којих су покренути кривични поступци због кривичног дела прање новца укупно 19,05% процесуирано је од стране Тужилаштва за организовани криминал.

Сектори који су најизложенији претњи од прања новца су сектор некретнина, сектор приређивача онлајн игара на срећу и банкарски сектор, а следе их сектор казина, рачуновођа и мењача.

На основу утврђених критеријума и анализом прикупљених података утврђено је да су друштва са ограниченом одговорношћу и предузетник, форме привредних субјеката са високим степеном претње за прање новца, акционарска друштва и задруге оценом средњег степена и остали облици (командитна друштва и ортачка друштва) оценом ниског степена. Док правна форма регистрованих пољопривредних газдинстава представља растућу претњу.

Растућу претњу у погледу прања новца представљају кривична дела против животне средине, кријумчарење заштићених врста биљака и животиња и коришћење сектора пољопривредних газдинстава за прање новца.

Приликом процене прекограничних претњи од прања новца, анализирани су 164 земље. На основу извршених анализа, формирана је листа 29 земаља које су релевантне са аспекта прекорганичних претњи за прање новца (11 земаља оцењено је високим степеном претње од прања новца).

Уочени кључни недостаци на стратешком нивоу се односе на недовољну свест код актера у области спречавања прања новца о комплексности последица које прање новца производи по економски и финансијски систем у земљи, чиме се слаби способност државе да се ефикасно бори са овим проблемом, коришћење различитих система за електронско вођење предмета и евидентирање података, што значајно отежава вођење статистика о предметима прања новца и захтева додатне напоре на прикупљању и анализи података приликом оцене ефикасности и делотворности система.

Као кључни недостаци на оперативном нивоу препознати су: блага казнена политика, недовољни капацитети државних органа који се баве борбом против прања новца, недовољан број паралелних и проактивних финансијских истрага, недовољно коришћење свих правних института за одузимање имовине, нарочито тзв. проширеног одузимања имовине, као и неадекватна контрола поступка евидентирања и утврђивања идентитета стварног власника.

У финансијском делу система најрањивије институције су банке, други пружаоци платних услуга и издаваоци електронског новца и мењачнице. Најрањивији сектори у нефинансијском делу система су сектор некретнина, игре на срећу и рачуноводствене агенције.

У даљем тексту дат је шематски приказ претњи по секторима.

	Висок	
Средње висок/Висок		
	Средње висок	Мењачи
		Казина
		Посредници у промету непокретности
		Адвокати
	Средњи	Пружаоци услуга повезаних са виртуелном имовином
		Промет аутомобила
		Поштански оператори
		Факторинг друштва
Средњи/Средње низак		Друштва за осигурање
		Тржиште капитала
	Средње низак	Платне институције и институције електронског новца
		Ревизори
		Јавни бележници
	Низак	Даваоци финансијског лизинга
		Добровољни пензијски фондови

Табела: Оцена ризика по секторима

I.2. ГЛАВНИ ЗАКЉУЧЦИ – ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Национална процена ризика од финансирања тероризма за период 2018-2020. године базирана је на процени претње од тероризма, претњи од финансирања тероризма на националном нивоу, секторског ризика од финансирања тероризма и рањивости земље од финансирања тероризма.

Укупна оцена ризика од финансирања тероризма у Републици Србији је СРЕДЊЕ НИСКА узимајући у обзир да је:

Претња од финансирања тероризма коју представљају терористи и терористичке организације оцењена као НИСКА.

Претња од финансирања тероризма на националном нивоу оцењена је као СРЕДЊА КА НИСКОЈ. Секторски ризик од финансирања тероризма оцењен је као СРЕДЊИ.

Рањивост земље од финансирања тероризма оцењена је као НИСКА.

Имајући у виду да у посматраном периоду није предузето кривично гоњење због извршења кривичног дела тероризма и других кривичних дела повезаних са њим, међу којима је и финансирање тероризма, претња од финансирања тероризма оцењена је као НИСКА.

Претња од тероризма, темељи се на: информацијама и статистичким подацима прикупљеним од стране јавног тужилаштва, служби безбедности и других надлежних државних органа.

На основу прикупљених података, изазови и претње за националну безбедност са аспекта тероризма су: могућност повратка страних терористичких бораца, мигрантска кретања, претње повезане са етнички мотивисаним тероризмом, процеси верске радикализације и цихадистичке пропаганде и деловање локалних/регионалних групација радикалних исламиста. Највећи број претњи је међународног карактера на који Република Србија готово не може да утиче, те се исте са тог аспекта оцењују као високе. Међутим, законска регулатива, изузетно добра интерресорна и међународна сарадња, која, поред осталог подразумева правовремену, координирану и систематичну размену података ублажавају степен претње и коначна оцена претње од тероризма је СРЕДЊА.

У склопу претње од финансирања тероризма процењивано је и да ли Република Србија представља финансијско тржиште, као и да ли привредни и/или државни субјекти тргују стратешком робом и/или услугама са подручјима са активном терористичком претњом, што је оцењено као НИСКО. Са аспекта злоупотребе од финансирања тероризма, секторска процена ризика је показала да је финансијски сектор подложнији за злоупотребу од нефинансијског. За оцену ових претњи, поред законске регулативе, нарочито је узето у обзир професионално мишљење надзорних органа, са једне стране, као и мишљење приватног сектора, са друге стране, од потенцијалног финансирања тероризма.

Анализа сектора указује да нису сви сектори истог степена ризика, односно да је највећи део сектора означен нижим ризиком са аспекта коришћења у сврху финансирања тероризма. Међутим, производи следећих сектора веома су ризични и то су:

- издаваоци електронског новца;
- платне институције;
- јавни поштански оператор;
- овлашћени мењачи;
- пружаоци услуга повезаних са дигиталном имовином;

- посредници за промет и издавање непокретности;
- банке.

Оцена рањивости земље од финансирања тероризма је НИСКА нарочито узимајући у обзир квалитет политике и стратегије, квалитет прикупљања и обраде обавештајних података, адекватност ресурса надлежних државних органа за борбу против тероризма, делотворност царинских контрола готовинских средстава, делотворност имиграционих контрола, делотворност домаће и међународне сарадње, свеобухватност правног оквира за циљане финансијске санкције и делотворност њиховог спровођења.

.....

1.13. Сектори

Изложеност сектора сагледавана је појединачно и у заједничком контексту јер су упоредном анализом препознати одређени обрасци понашања који су карактеристични за одређене секторе. Неретко предузимане активности везане су за један или више сектора. Приликом анализе, коришћени су и подаци које прикупљају државни органи и институције у оквиру редовних делатности за потребе годишњих извештаја о раду или информатора о раду, као и за потребе управо ове анализе. У обзир је узета и сама природа и тржишна заступљеност сектора у ком се врши прање новца, величина и број субјеката који обављају претежну делатност у сектору, број лица запослених код обвезника по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма против којих је покренут кривични поступак због прања новца, годишњи обрт капитала у сектору, те количина готовог новца која пролази кроз сектор и број извештаја о сумњивим трансакцијама и лицима које је поднела Управа за спречавање прања новца.

....

1.13.1. Сектори високог степена претње

.....

1.13.1.2. Банкарски сектор

Према подацима НБС у Републици Србији у банкарском сектору на дан 31. 12. 2020. године пословало је 26 банака. Укупна пословна имовина овог сектора износи 35.951.332.441,67 ЕУР, а пословни приходи 1.291.437.091,67 ЕУР.

Банкарски сектор је и даље један од најизложенијих претњама од прања новца због своје величине, сложености и важности у оквиру финансијског система и тржишта, великог броја клијената и трансакција, великог броја различитих услуга и производа које нуди, као и чињенице да се платни промет у Републици Србији одвија преко пословних банка, да привредни субјекти имају отворен велики број рачуна у пословним банкама, да се преко њих врши трансфер новца и плаћања добара и услуга, што отвара велике могућности за улагање нелегално стечених средстава и прикривање незаконитих трансакција, што све банкарски сектор чини веома привлачним за коришћење у сврху прања новца.

Анализом предмета прања новца, у посматраном периоду, закључено је да је банкарски сектор коришћен за прање новца, како би се кроз више новчаних трансакција прикрили трагови и порекло „прљавог новца“. Наиме, у посматраном периоду против 367 физичких лица и 4 правна лица, која су користила банкарски сектор је вођена истрага, од чега је против 147 физичких лица и 4 правна лица поднет оптужни акт, а 110 лица је осуђено. Такође, утврђено је и да је против једног лица запосленог у банкарском сектору на месту руководиоца подигнута оптужница због учешћа у извршењу кривичног дела прања новца.

Када је реч о сумњивим трансакцијама и лицима, у анализираном периоду пословне банке поднеле су укупно 2.535 извештаја Управи за спречавање прања новца.

Оно што банкарски сектор сврстава у високо ризичан сектор је чињеница да се пословање привредних субјеката одвија преко банкарског сектора, да се платни промет обавља управо кроз пословне банке, да се суштина активности прања новца огледа у проналажењу начина за улазак незаконито стечених средстава у легални финансијски систем а да је у те сврхе најчешће коришћен банкарски сектор. Једна од појава је и да се врше вишеструки преноси између повезаних правних лица под контролом ОКГ и да најчешће у оваквим ситуацијама долази до коришћења услуге електронског банкарства.

Узимајући у обзир да је банкарски сектор најчешће коришћен сектор приликом извршења кривичних дела прања новца, величину сектора и тржишно учешће, обим промета новчаних средстава и прљавог новца који је трансферисан преко овог сектора, околност да је против великог броја лица вођен кривични поступак због кривичног дела прање новца који су банкарски сектор користили како би опрали новац, да је против једног од руководиоца у банкарском сектору подигнута оптужница због кривичног дела прање новца, сектор банака чини да је изложен високом степену претње од прања новца.

....

1.14.1. Сектор тржишта капитала

У Републици Србији послује укупно 5 друштава за управљање инвестиционим фондовима са укупном активом 8.123.058 ЕУР и пословним приходима у износу од 3.529.416 ЕУР, 18 отворених инвестиционих фондова са укупном активом 431.482.425 ЕУР и пословним приходима у износу од 6.977.741 ЕУР, као и 16 брокерско дилерских друштава са укупном активом 172.903.708 ЕУР и пословним приходима у износу од 9.728.916 ЕУР.

У сектору тржишта капитала претња од прања новца присутна је у знатно мањој мери у односу на претходно поменуте секторе. Наиме, тржиште капитала у Србији сврстава се у групу мање развијених тржишта, са слабом ликвидношћу хартија од вредности којима се тргује. Поред недовољно развијеног тржишта, приметан је велики удео неактивних клијената, чињеница да обвезници не примају готовинске трансакције већ се сва плаћања врше посредством рачуна отворених у банкама. Наиме, сви финансијски инструменти су дематеријализовани и гласе на име, што смањује могућност скривања власништва и од изузетног је значаја са аспекта покушаја прања новца и финансирања тероризма. Све ово указује да је ризик од прања новца у овом сектору присутан, али у мањем обиму.

Од посебног значаја је податак да је у анализираном периоду против 5 физичких лица подигнута оптужница због кривичног дела прање новца, због оправдане сумње да су прљавим новцем куповали акције једног привредног друштва којима су касније и располагали.

Имајући у виду да обвезници не примају готовинске трансакције већ да се плаћања врше посредством рачуна отворених у банкама, то у великој мери ублажава претње од прања новца на тржишту капитала. Ипак овај сектор је изложен претњама и због недовољног увида обвезника у финансијске трансакције намењене за улагање у хартије од вредности. Због, пре свега утврђеног учешћа сектора у прању новца у кривичном поступку који је у току, као и осталих наведених разлога, закључено је да је наведени сектор изложен средње ниском степену претњи од прања новца.

.....

1.17. Модалитети прања новца

У Републици Србији су препознати одговарајући типични начини који се користе за прање новца (*modus operandi*). Наиме, уочена су одређена типична понашања учинилаца овог кривичног дела која представљају заправо специфичне обрасце тј. модалитете којима се „пере“ новац. Анализом 95 предмета надлежних јавних тужилаштава која поступају у Републици Србији уочено је не само да постоје различити видови извршења кривичног дела прања новца, већ су и изведени одговарајући закључци у погледу специфичности најкомплекснијих шема за прање новца, начина на који се у одговарајућим секторима новац „пере“ кроз активности извршилаца и да активности и понашања извршилаца управо указују на модалитете извршења овог кривичног дела.

Наиме, најчешће коришћени модалитет прања новца јесте онај који би се могао означити као начин прања новца који подразумева пренос новца преко рачуна више правних лица, по основу фиктивног промета роба и услуга, са крајњим циљем да се новац са рачуна извуче у готовини. Дакле, новац се по основу фиктивног промета роба или услуга преноси са рачуна привредних субјеката који регуларно послују на тржишту на рачуне привредних субјеката специјално основаних за сврху прања новца, односно привредних субјеката чија је основна сврха пословања тј. основна „пословна“ делатност издавање фиктивних рачуна, јер ти привредни субјекти не обављају ону делатност за коју су регистровани. Новац се након тога даље преноси на текуће рачуне повезаних тзв. „перачких“ предузећа, са којих се подиже. Даље се улаже у наставак различитих регуларних привредних активности или за куповину некретнина. Што се тиче овог вида понашања извршилаца кривичног дела прања новца мора се напоменути да се у највећем броју случајева ради о привредним субјектима који су основани у Републици Србији, али се неретко новац подиже са текућих рачуна привредних субјеката који су основани у иностранству и који су код иностраних банака отворили нерезидентне рачуне. У таквим случајевима када се трансфер новца врши на текуће рачуне нерезидентних привредних субјеката, након што се изврши његово подизање у готовини исти се преноси преко државне границе и враћа назад у земљу у износима који су мањи од законског лимита за пријаву царинском органу. Примећено је да се ради о модалитету који најчешће користе професионални перачи новца.

Други значајан модалитет прања новца би свакако представљао улагање нелегално зарађеног новца у куповину некретнина, возила, друге вредне имовине, правних лица или улагање готовог новца у пословање правних лица. Наиме, при извршењу кривичног дела прања новца код којих се извршењем предикатних кривичних дела стичу значајни износи противправне имовинске користи један од најчешћих начина конверзије те имовине у легалне токове јесте улагање у некретнине и другу имовину веће вредности. Некретнине се купују готовинским средствима кроз исплату на руке продавцу или полагањем на банковне рачуне физичких лица, када се „прљав“ новац представља као уштеђевина намењена за куповину непокретности, а затим се у кратком року и уз минималне губитке, овако стечене некретнине од стране криминалаца продају. Код овог модалитета прања новца често се прибегава томе да стварни власници имовине користе друга лица која се уместо њих уписују као формални власници непокретности и друге имовине велике вредности (у евиденцији службе за катастар непокретности или регистрима покретне имовине) која води порекло из нелегалних активности. Зато се код овог начина извршења прања новца

формално уписани власници имовине – тзв. параван лица, користе како би свесно прикривали податке о стварним власницима имовине, те се на тај начин ствара могућност да се након продаје вредних добара добијени новац прикаже као имовина која има законито порекло. Битно је напоменути да новац који потиче из криминалне делатности често кроз овај модалитет прања новца бива коришћен за куповину готових некретнина, али и за улагање у изградњу стамбених и пословних објеката или пак адаптацију или реконструкцију или доградњу већ постојећих објеката, којима се даље прометује на тржишту некретнина. Интересантно је да се у оквиру овог начина извршења „прљав“ готов новац неретко користи и за улагање у трошкове изградње у оквиру грађевинског сектора, попут исплата зарада грађевинским радницима, плаћања грађевинског материјала и услуга добављачима и извођачима радова и томе слично.

У анализираном периоду уочен је и трећи најзаступљенији модалитет прања новца који се огледа у коришћењу правних лица, а посебно занатских радњи, предузетника, пољопривредних газдинстава и физичких лица за трансфер и исплату готовог новца на име симулованих обавеза. Ради се о модалитету прања новца који је често заступљен у Републици Србији и карактеристичан је не само за извршење кривичног дела прање новца код ког се као предикатно кривично дело појављују пореска кривична дела, већ и у случају када се као предикатна кривична дела јављају коруптивна кривична дела. Прање новца се врши коришћењем неистините пословне документације у виду лажних фактура, отпремница, уговора, откупних листова и томе слично, а све у циљу стварања привида о обављању регуларне пословне активности и креирања лажног правног основа за новчане трансакције. На тај начин се као основ за вршење плаћања користи фиктиван промет роба и услуга које никада нису испоручене односно пружене, исплата по основу наводног откупа пољопривредних производа, секундарних сировина или обављених занатских радова. Приметно је да се за власнике таквих правних лица или предузетничких радњи често користе особе које се налазе у тешким материјалним приликама, које су конзументи опијата-наркотика, алкохоличари или се пак користе фалсификована лична документа. Имајући у виду то да је у Републици Србији регистрован велики број пољопривредних газдинстава постоји огромна потенцијална инфраструктура за трансфер нелегалног новца, тј. услови за то су веома повољни, нарочито када се узме у обзир то да власници пољопривредних газдинстава често немају праву представу о импликацијама које има њихово омогућавање „услуге“ трансфера новца преко рачуна њихових газдинстава. Извлачење готовог новца се поред описаног проблематичног откупа пољопривредних производа често врши и кроз коришћење услуга лица која се баве сакупљањем, откупом и продајом секундарних сировина, јер је врло тешко установити да је основ за поједине новчане трансфере била стварна продаја секундарних сировина или се ради о фиктивној активности. Битно је напоменути да је анализом предмета прања новца који су процесуирани у Републици Србији у временском периоду од 2018. до 2020. године утврђено да се као најчешћи инструмент који се користи код свих модалитета прања новца појављује позајмица оснивача-власника привредног друштва за одржавање текуће ликвидности привредног друштва, јер се тим класичним инструментом грађанског права најчешће новац чије се незаконито порекло прикрива уплаћује на текући рачун привредног друштва у циљу одржавања његове текуће ликвидности, а затим по основу повраћаја позајмице новчана средства подижу са текућег рачуна и даље користе од стране власника привредног друштва као „опрана“. Коначно, као што можемо да закључимо,

модалитети прања новца у Републици Србији се не разликују значајно од модалитета прања новца који се примењују у другим државама света. У том смислу, као најзначајније модалитете прања новца на глобалном нивоу потребно је поменути: градњу полога, употребу прекоморских банака, подземно банкарство, фиктивне фирме, инвестирање у законите послове, употребу финансијског тржишта, употребу кореспондентног банкарства, пружање помоћи и донација из иностранства и употребу интернета.

.....

3. РАЊИВОСТ СЕКТОРА

Како на националну рањивост, поред способности државе да се одбрани од претњи од прања новца, утиче и рањивост појединих сектора који могу бити злоупотребљени за прање новца, анализиран је финансијски и нефинансијски део система и то: банке, осигурања, даваоци финансијског лизинга, добровољни пензијски фондови, други пружаоци платних услуга и издаваоци електронског новца – платне и институције електронског новца, тржиште капитала (брокерско-дилерска друштва, овлашћене банке, друштва за управљање инвестиционим фондовима и кастоди банке), овлашћени мењачи, факторинг друштва, посредници у промету и закупу непокретности, приређивачи посебних игара на срећу у играчницама и приређивачи игара на срећу преко средстава електронске комуникације, друштва за ревизију, предузетници и правна лица која се баве пружањем рачуноводствених услуга, адвокати и јавни бележници, поштански оператори, као и инвеститори у делатности изградња стамбених и нестамбених зграда, делатност промета предмета од драгоцених метала, делатност промета аутомобила који нису обвезници по овом закону.

Финансијски сектор Републике Србије састоји се од банкарског сектора, сектора осигурања, сектора давалаца финансијског лизинга, сектора добровољних пензијских фондова, сектора других пружалаца платних услуга и издавалаца електронског новца (платне и институције електронског новца), сектора овлашћених мењача, тржишта капитала (брокерско-дилерска друштва, овлашћене банке, друштва за управљање инвестиционим фондовима и кастоди банке).

Највећи чинилац финансијског дела система Републике Србије чине банке чија билансна сума износи око 90% билансне суме целокупног финансијског сектора, док се око 9% односи на сектор осигурања, сектор давалаца финансијског лизинга и сектор добровољних пензијских фондова. Појединачно посматрано, са становишта учешћа у укупној билансној суми финансијског сектора Републике Србије, брокерско-дилерска друштва и инвестициони фондови бележе учешће од 1,4% укупне билансне активе целог финансијског сектора.

.....

3.1.1. Банке

Банкарски сектор Републике Србије је оцењен као средње рањив.

У банкарском сектору Републике Србије на дан 31. децембар 2020. године пословало је 26 банака, чија је билансна сума износила 4.601.164.000.000 динара.

Банке у Републици Србији, због свог значаја за финансијски систем и даље имају посебно место у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма. Оне су несумњиво и најзначајнији обвезник по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма самим тим што су и највећи чинилац финансијског дела система – преко 90% билансне суме целокупног финансијског сектора се односи на банке.

Банкарски сектор је изложен значајном нивоу ризика од прања новца и финансирања тероризма, пре свега због своје величине и важности у финансијском систему, као и због широке доступности производа и нових комуникационих технологија у употреби. Међутим, банке несумњиво поседују висок капацитет и квалитет за успешно деловање у области борбе против прања новца и финансирања тероризма и предузимају значајне напоре на минимизацији и одговарајућем управљању овим ризиком, а банкарски сектор је и даље најорганизованији сектор када је у питању предузимање мера за ублажавање ризика од прања новца.

.....

3.1.7. Сектор тржишта капитала

Утврђена рањивост сектора тржишта капитала у Републици Србији је средње ниска што значи да је ризик од прања новца и финансирања тероризма у овом сектору присутан, али у мањем обиму.

Процена рањивости је утврђена узимајући у обзир опште карактеристике и активности на тржишту капитала, учешће тржишта капитала у структури финансијског система Републике Србије, неликвидно тржиште, велики удео неактивних клијената, чињеница да обвезници не обављају готовинске трансакције, већ се сва плаћања врше посредством рачуна отворених у банкама, стриктне прописе из ове области, високу свест обвезника о ризику од прања новца и финансирања тероризма, поштовање међународних стандарда приликом доношења прописа, као и надзор заснован на процени ризика.

Комисија за хартије од вредности, као надзорни и регулаторни орган Републике Србије, врши надзор над применом Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, од стране следећих обвезника:

1. Друштва за управљање инвестиционим фондовима, која су овлашћена за обављање послова управљања инвестиционим фондовима, у складу са законима који уређују инвестиционе фондове у Републици Србији;
2. Брокерско-дилерских друштава, у чије редовне активности спада пружање инвестиционих услуга клијентима, у складу са законом којим је регулисано тржиште капитала;
3. Овлашћених банака, које су организациона јединица кредитне институције у чије пословање спада пружање инвестиционих услуга у вези са једним или више финансијских инструмената, у складу са законом којим је регулисано тржиште капитала;
4. Кастоди банака, односно депозитара (кредитних институција), које пружају услуге депозитара дефинисане законима који уређују инвестиционе фондове у Републици Србији, односно воде рачун инвестиционог фонда, обављају контролне послове, послове праћења тока новца фонда и послове чувања имовине фонда;
5. Друштва за ревизију и самосталних ревизора, који у складу са Законом о ревизији имају важећу дозволу за обављање ревизије финансијских извештаја;
6. Пружаоци услуга повезаних са дигиталним токенима, у складу са законом којим се уређује дигитална имовина.

Сви финансијски инструменти у Републици Србији су дематеријализовани и гласе на име, што смањује могућност скривања власништва и од великог је значаја са аспекта покушаја прања новца и финансирања тероризма и злоупотребе тржишта капитала у ове сврхе.

Оцена сваког појединачног параметра дата је на основу података којима располаже Комисија за хартије од вредности, Централни регистар, депо и

клиринг хартија од вредности, Београдска берза, Народна банка Србије, Управа за спречавање прања новца, правосудни органи и друге институције у Републици Србији.

Приликом процене општих променљивих, оцене је дао надзорни орган, а консултован је и приватни сектор и узете су у обзир и оцене варијабли дате од стране обвезника. Поред позитивно оцењених варијабли које се односе на свеобухватност правног оквира, надзорне процедуре, доступност и ефективност улазних контрола, ниво знања запослених код обвезника, оно што је предложено у погледу унапређења система борбе против прања новца и финансирања тероризма јесте, пре свега одржавање непосредних презентација и обука за све обвезнике који су у надлежности Комисије за хартије од вредности, а нарочито за области за које је у непосредном надзору утврђено неразумевање од стране обвезника (на пример, поступак утврђивања стварног власника). У погледу извештавања о сумњивим трансакцијама, оцена Управе за спречавање прања новца је да је ова активност код обвезника који су у надлежности Комисије за хартије од вредности унапређена у односу на претходни период, у погледу броја и квалитета извештаја, али да треба и даље предузимати активности на подстицању пријављивања сумњивих трансакција од стране обвезника, кроз обуке, потребне софтвере и др.

Све наведено, показује да је утврђени степен рањивости од прања новца и финансирања тероризма за учесника на тржишту капитала, у посматраном периоду 2018-2020. година, остао непромењен у односу на претходну Националну процену ризика.

.....

II.1. ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Национална процена ризика од финансирања тероризма за период 2018-2020. године базирана је на процени претње од тероризма, претњи од финансирања тероризма на националном нивоу, секторског ризика од финансирања тероризма и рањивости земље од финансирања тероризма.

Укупна оцена ризика од финансирања тероризма у Републици Србији оцењена је СРЕДЊЕ НИСКА узимајући у обзир да је:

Претња од финансирања тероризма коју представљају терористи и терористичке организације оцењена као НИСКА;

Претња од финансирања тероризма на националном нивоу оцењена као СРЕДЊА КА НИСКОЈ; Секторски ризик од финансирања тероризма оцењен као СРЕДЊИ;

Рањивост земље од финансирања тероризма оцењено као НИСКА.

Имајући у виду да у посматраном периоду није предузето кривично гоњење због извршења кривичног дела тероризма и других кривичних дела повезаних са њим, међу којима је и финансирање тероризма, претња од финансирања тероризма је НИСКА.

Република Србија снажно осуђује тероризам у свим његовим облицима, као и све видове екстремизма и радикализма, свесна да комплексност, односно транснационални карактер ових феномена захтева координирано деловање на најширем глобалном плану и бављење свим његовим аспектима у циљу пружања свеобухватног одговора.

Држава је спремна да у координацији са свим регионалним и глобалним актерима, кроз различите облике билатералног и мултилатералног повезивања, допринесе сузбијању безбедносних изазова, ризика и претњи на националном, регионалном, европском и глобалном плану. У том смислу, Република Србија је

активно укључена у активности чији је циљ сузбијање ових изазова, било да се оне реализују посредством Уједињених нација и/или других међународних и међувладиних организација. Такође, Република Србија, као кандидат за чланство у Европској унији, активним учешћем пружа пун допринос европским политикама у борби против тероризма уз поштовање општеприхваћених међународних принципа и стандарда.

Са становишта претњи од финансирања тероризма, сагледавање ризика на унутрашњем плану у односу на спољне ризике је од приоритетног значаја имајући у виду и чињеницу да се финансирање тероризма реализује у несразмерним новчаним средствима у односу на штету коју може да проузрокује, без обзира да ли се ради о извршењу терористичког акта или другим активностима које терористи и њихови симпатизери реализују.

Последице по систем од финансирања тероризма могу настати уколико се не настави спровођење конкретних активности свих органа власти и институција у борби против тероризма и финансирања тероризма и наруши континуитет усклађивања нормативног оквира са препорукама релевантних међународних институција за борбу против тероризма и његовог финансирања.

Имајући у виду да је законски оквир релативно добро постављен у овој области, више пажње би требало усмерити ка дефинисању критеријума и стандарда који би допринели раном откривању и идентификовању таквих лица и трансакција уз пуно поштовање свих начела демократског друштва. У вези са финансирањем тероризма, повећана пажња је неопходна како од обвезника који имају обавезу и интерес да спрече да кроз њихове системе трансферишу средства намењена финансирању тероризма тако и од стране надлежних органа који имају обавезу да онемогуће злоупотребу и делатност правних лица у сврху прикупљања средстава за финансирање тероризма.

Сходно наведеном, у циљу предупредивања последица од финансирања тероризма потребно је задржати ефикасан капацитет система за спречавање и борбу против тероризма и финансирања тероризма, извршити анализу нормативног оквира у погледу ефикасности појединих законских решења и њихове имплементације, у континуитету унапређивати и усавршавати кадровске капацитете и обнављати техничке капацитете тзв. репресивних органа (полиција, тужилаштво, службе безбедности) и тзв. административних и превентивних органа (различити сегменти Министарства финансија - Управа за спречавање прања новца, Управа царина, Пореска управа) за супротстављање финансирању тероризма и радити на подизању свести опасности од тероризма и свих његових појавних облика, те изложености ризику од тероризма тзв. рањивих категорија лица и организација.

IV ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ

.....

8.1. Финансијски систем

Са аспекта изложености ризицима од финансирања ширења оружја за масовно уништење финансијски систем је узимајући у обзир тржишно учешће финансијског сектора, производе и услуге, као и бројност клијената изложенији могућностима злоупотребе.

Највећи чинилац финансијског дела система Републике Србије чине банке чија билансна сума износи око 90% билансне суме целокупног финансијског сектора, док се око 9% односи на сектор осигурања, сектор давалаца финансијског

лизинга и сектор добровољних пензијских фондова. Када су у питању претње којима је изложен финансијски систем Републике Србије са аспекта изложености ризику од финансирања ОМУ оне се односе на могућност да финансијским институцијама приступе државе, организације и појединци који би га искористили у сврху финансирања ОМУ. С тим у вези значајно је да ли и у којој мери финансијске институције и њихови клијенти имају пословне односе са државама које се сматрају високоризичне са аспекта ширења ОМУ, као и начин праћења пословног односа и трансакција. НБС активно учествује у поштовању и спровођењу резолуција Савета безбедности Уједињених нација, пре свега кроз надзор над финансијским институцијама како би се избегло да буду употребљене у сврху финансирања ширења ОМУ. Такође, НБС као регулатор и супервизор ради на сталном јачању капацитета финансијских институција над којима врши надзор у спровођењу обавеза које произлазе из препорука ФАТФ-а које се односе на превентивне мере кроз спровођење радњи и мера за познавање и праћење странке, пријављивање сумњивих трансакција, идентификовања стварног власника странке и др. НБС предузима све неопходне мере јачања финансијског сектора, за чији надзор је задужена, у циљу пресецања нелегалних финансијских токова. Посебну пажњу НБС придаје начину на који финансијске институције приступају спровођењу циљаних финансијских санкција против одређених актера означених у резолуцијама СБ УН и других релевантних међународних тела и организација.

Када је у питању рањивост она се огледа у томе у којој мери производи и услуге који се нуде у финансијском систему могу бити искоришћене у сврху финансирања ширења ОМУ.

....

